

HANDBOEK GEZONDHEIDSRECHT
VOLUME I

REEKS GEZONDHEIDSRECHT

Redactie: Tom Balthazar

Filip Dewallens

Thierry Vansweevelt (Voorzitter)

Handboek gezondheidsrecht

Volume I Zorgverleners: statuut en aansprakelijkheid

Thierry VANSWEEVELT en Filip DEWALLENS
(eds.)

Tweede editie

Handboek gezondheidsrecht. Volume I. Zorgverleners:
statuut en aansprakelijkheid. Tweede editie
Thierry Vansweevelt en Filip Dewallens (eds.)

© 2022 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1431-2 (hardcover)
ISBN 978-94-000-1433-6 (paperback)
D/2022/7849/71
NUR 823
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout
Omslagontwerp: Danny Juchtmans / www.dsigngraphics.be
Coverafbeelding: “La Valse”, Camille Claudel
Omslagfoto: Collection Aittouares

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.jurisquare.be.

WOORD VOORAF BIJ DE EERSTE EDITIE

De aanleiding voor dit boek gaat terug naar een congres in de mooie badstad Knokke in 1997 in het ooit majestueuze, maar toen wat verkommerde hotel La Réserve. Drie juristen, Tom Balthazar, Filip Dewallens en Thierry Vansweevelt, genieten op een terras van een drank te veel en delen hun dromen. Een van die dromen is het schrijven van een heus Handboek Gezondheidsrecht waarin de positie van de zorgverlener, niet alleen klassiek t.a.v. de patiënt, maar ook t.a.v. allerlei andere zorgverleners en de overheid aan bod zou komen. We doopten dat idee het Pact van Knokke.

Jaren gingen voorbij en het pact vergaarde vooral stof. Iedereen had het druk met andere besommeringen. Tot in 2010 het Pact van Knokke heropleefde. Een concrete aanleiding was er niet echt. Wel werden we bewust van de toenemende vraag naar een globaal overzicht van het gezondheidsrecht. Zorgverleners, advocaten, magistraten en, *last but not least*, studenten vroegen ons om een breed, grondig en volledig Handboek Gezondheidsrecht. Zeker heeft ook meegespeeld dat we elkaar terugvonden in hetzelfde advocatenkantoor, wat de samenwerking intensifieerde. Bovendien werden we zelf ook een dag ouder. Als de droom werkelijkheid moest worden, moest die nu wel worden gerealiseerd. Omdat Tom Balthazar gekozen had voor een politieke carrière, kon hij het project niet meer mee coördineren, maar hij was gelukkig wel nog bereid om een hoofdstuk te schrijven.

We opteerden voor een verzamelwerk. Het gezondheidsrecht is de laatste jaren uitgegroeid tot een bloeiende rechtstak met veel uitlopers naar andere rechtsdomeinen. Het is onmogelijk om al die topics in detail te beheersen. Daarom besloten we om de krachten en talenten van verschillende specialisten te bundelen. De auteurs werden zorgvuldig geselecteerd. Per onderwerp werd een specialist aangezocht waarbij een kruisbestuiving tussen de verschillende universiteiten, de balie en de ziekenhuiswereld werd nagestreefd.

Qua Belgische rechtspraak en rechtsleer werd volledigheid nagestreefd, voor zover die rechtsbronnen nu nog relevant zijn uiteraard. Omdat het project uitdeinde, werden buitenlandse bronnen slechts heel sporadisch gebruikt, meestal daar waar het Belgische recht geen antwoord bood. Uiteindelijk mondde het project uit in een manuscript van meer dan 2.500 pagina's. Het leek dan beter om, in samenspraak met de uitgever, twee volumes uit te brengen.

In Volume I draait alles rond het zorgaanbod en de zorgverleners. Hier worden teksten verzameld over de organisatie van de gezondheidszorg, met inbegrip van de ziekteverzekering, de gezondheidszorgvoorzieningen en het juridische statuut van de verschillende beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg. Naast een grondige analyse van het statuut van de ziekenhuisarts, werd specifieke aandacht besteed aan de minder belichte statuten van

artsen in de niet-curatieve sector, zoals de arbeidsarts, de controlearts, de ziekenfondsarts en de verzekeringsarts. Niettegenstaande de cruciale rol van de arts, en de daardoor soms stiefmoederlijke behandeling van de andere beroepsbeoefenaars, hebben we in dit werk ook de andere beroepsbeoefenaars ruim aan bod laten komen: de apothekers, de tandartsen, de kinesitherapeuten, de verpleegkundigen, de vroedvrouwen, de paramedici, de klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen, de beoefenaars van de psychotherapie en de beoefenaars van niet-conventionele behandelwijzen. Ook hun rechten worden uitvoerig besproken. Maar naast rechten ook plichten: *noblesse oblige*. Een groot deel wordt gewijd aan het tuchtrecht en aan de aansprakelijkheid van zorgverleners, waar per specialisme de aansprakelijkheid wordt uiteengezet.

In Volume II van dit handboek wordt de levensloop van de persoon gevolgd: van embryo tot lijk. Rechten van patiënten bij het begin van het leven, als wilsbekwame meerderjarige, als minderjarige en wilsonbekwame/geesteszieke patiënt, en rechten bij het levenseinde en zelfs de rechten als lijk passeren de revue. Die rechten slaan op de gezondheidszorg zelf, de vrije keuze van beroepsbeoefenaar, op informatie en geïnformeerde toestemming, het patiëntendossier, het beroepsgeheim, het klachtrecht en de medische expertise. Specifieke aandacht gaat uit naar de rechten op het menselijk lichaam en op lichaamsmateriaal.

“La Valse” van de Franse beeldhouwster Camille Claudel, die de cover van dit handboek siert, staat, zo denken en hopen wij, symbool voor de relatie tussen recht en geneeskunde, en dus voor het huidige gezondheidsrecht. Vroeger “dansten” recht en geneeskunde vooral naast elkaar. Sinds enkele decennia is er een (in het begin voorzichtige) toenadering tussen beide. Het recht interesseert zich meer en meer voor de geneeskunde. Sommigen spreken zelfs van een juridisering van de geneeskunde en verwijzen daarvoor naar de talrijke regelgeving die de geneeskunde beheerst. De geneeskunde op haar beurt heeft ook het recht ontdekt en kan de rechtszekerheid die het recht kan bieden, waarderen. Recht en geneeskunde zijn meer en meer op elkaar aangewezen. De aftastende fase is voorbij; recht en geneeskunde kunnen in volle vertrouwen de dans aangaan en doen dat steeds meer in harmonie.

De wederzijdse interesse en waardering van de geneeskunde en het recht blijkt ook uit de recente oprichting van AHLEC (Antwerp Health Law and Ethics Chair). Deze eerste Belgische Leerstoel Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek, die onderzoek en opleiding beoogt, werd opgericht dankzij de steun van partners uit de ziekenhuiswereld, de huisartsen, provinciale raden van de Orde van geneesheren, de verzekeringssector, de banksector en de advocatuur (cf. www.ahlec.be). Het *Handboek Gezondheidsrecht* zal trouwens ook gebruikt worden als studiemateriaal voor de studenten van het in het raam van deze leerstoel georganiseerde postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek.

Dit *Handboek Gezondheidsrecht* heeft veel tijd en energie gevegd, maar ook veel wetenschappelijk plezier opgeleverd. De stimulerende, kritische interactie tussen de editors en de auteurs heeft dit boek vollediger en sterker gemaakt. Gelukkig gingen de inzichten van beide editors in dezelfde richting en/of vulden zij elkaar aan, zodat een aangename en kritische discussie steeds mogelijk was, nadien soms gevolgd door een exquisite gastronomie. Wij danken de auteurs voor hun tomeloze inzet en bereidheid aan dit grootse project te hebben willen meewerken.

Tot slot nog een woord van oprechte dank voor uitgever Kris Moeremans van Intersentia. Niettegenstaande hij regelmatig en met enige vrees informeerde naar het groeiende

aantal pagina's van dit project, bleef hij in alle vertrouwen open staan voor onze ideeën over hoe dit boek er moest uitzien. In een tijd waarin vooral het aantal publicaties telt, is het geruststellend om weten dat kwaliteit en grondigheid nog verwelkomd worden en een plaats verdienen om (fraai) uitgegeven te worden.

Niettegenstaande onze geïnvesteerde tijd en energie, is elk boek voor verbetering vatbaar. Ook dit boek is nooit echt “af”. Het blijft een werk in ontwikkeling. Wie suggesties heeft voor verbetering op het vlak van onderwerpen, stellingen, rechtspraak en rechtsleer, kan ons steeds bereiken op onderstaand e-mailadres. Uw suggesties worden sterk gewaardeerd met het oog op een ooit te verschijnen tweede uitgave.

De stof werd bijgehouden tot 31 maart 2014.

Filip Dewallens
Filip.dewallens@dewallens-partners.be

Thierry Vansweevelt
Thierry.vansweevelt@uantwerpen.be

KORT WOORD VOORAF BIJ DE TWEDE EDITIE VAN 2022

Na acht jaar werd het tijd om een tweede editie van dit *Handboek Gezondheidsrecht* uit te brengen. Het gezondheidsrecht zit werkelijk in een stroomversnelling: vele nieuwe wetten en wetswijzigingen – denk bv. aan de Kwaliteitswet, de Wet Klinische Proeven en de GDPR –, nieuwe rechtspraak en veel rechtsleer. De covidpandemie deed daar nog een schep bovenop en benadrukte eens te meer het belang van het gezondheidsrecht. Dit blijkt ook uit de diverse onderwerpen die aan bod komen in het *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht/Revue de droit de la santé*. Het gezondheidsrecht blaakt van ... gezondheid en telt van langsom meer beoefenaars en geïnteresseerden. Wij hopen dat dit *Handboek Gezondheidsrecht* een betrouwbare gids mag zijn voor hen. Maar zoals gezegd in 2014, elke kritiek is welkom op onze onderstaande mailadressen.

Tot slot nog onze warme dank aan Charlotte De Belie, die als uitgever bij Intersentia altijd open staat voor onze ideeën en alles uit de kast haalt om ze (mee) te realiseren. Het was geen sinecure om het groeiende aantal pagina's in twee volumes te krijgen. Wij zijn haar dankbaar dat ze daarin toch maar geslaagd is en meeding in ons verhaal om de kwaliteit voorrang te geven. Tevens gaat onze dank uit naar Isabelle Van Dongen voor het gigantische naleeswerk.

De stof werd bijgehouden tot 1 juni 2022.

Filip Dewallens
Filip.dewallens@dewallens-partners.be

Thierry Vansweevelt
Thierry.vansweevelt@uantwerpen.be

INHOUD

<i>Woord vooraf</i>	v
<i>Functiebeschrijvingen</i>	xlix
<i>Lijst met afgekorte wetgeving</i>	lvii

DEEL I.

ORGANISATIE VAN DE GEZONDHEIDSZORG	1
--	---

Hoofdstuk I.

Rechtsbronnen in de gezondheidszorg

Steven LIERMAN	3
Afdeling 1. België	4
§ 1. Bevoegdheidsverdelende regels in de gezondheidszorg	5
A. Algemeen	5
B. Bevoegdheden inzake de bestrijding van een pandemie	11
§ 2. Toestroom van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer	19
§ 3. Deontologische beroepscodes	21
§ 4. Praktijkrichtlijnen, standaarden en protocols	22
§ 5. Advies-, controle- en overlegorganen in de gezondheidszorg	26
Afdeling 2. Europa en de wereld	29
§ 1. EU gezondheidsbeleid	29
A. Toegekende bevoegdheden aan de EU-instellingen	29
B. Handvest voor de fundamentele rechten van de EU	32
C. Invloed van de interne marktbepalingen op de gezondheidszorg	33
D. Blik op de toekomst: op weg naar een geharmoniseerd Europees gezondheidsbeleid?	38
§ 2. Raad van Europa en de grondrechten	39
§ 3. Internationaal	42

Hoofdstuk II.

De ziekteverzekering: verstrekkingen, nomenclatuur en financiering

Paul SCHOUKENS en Bob DE MARS	45
Inleiding	45
Afdeling 1. Gezondheidszorgstelsels en de dekking van de zorgverstrekkingen	46
Afdeling 2. De dekking van de zorgverstrekkingen in de Belgische ziekteverzekering	48
§ 1. Artikel 34 Wet Geneeskundige Verzorging	48
§ 2. Zorg contracteren	49

A.	Inclusieve contractering	50
B.	Totstandkoming van contracten en juridische draagwijdte van tarief- overeenkomsten	50
1.	Artsen en tandartsen	50
2.	Andere verstrekkers	52
§ 3.	Nomenclatuur	52
§ 4.	Technieken van gezondheidszorgdekking: terugbetaling, derde-betalersregeling en vrije keuze	54
A.	Terugbetaling	54
B.	Derde-betalersregeling	55
C.	Forfaitaire financiering van de zorgverstrekker	56
D.	Keuze van zorgverstrekker	56
§ 5.	Ziekenhuisfinanciering	56
A.	Klassieke hospitalisatie	56
1.	Kostendekking van medische prestaties: honoraria	57
2.	Dekking van exploitatie- en verblijfkosten	60
3.	Dekking van kosten van farmaceutische verstrekkingen	62
B.	Daghospitalisatie	63
C.	Laagvariabele ziekenhuiszorg	64
§ 6.	Correcties en bijzonderheden bij de afdekking	65
A.	Responsabilisering van de patiënt aan de hand van het remgeld	65
B.	Sociale correctie responsabilisering patiënt	65
1.	Verhoogde tegemoetkoming	65
2.	Omnio	66
3.	Maximumfactuur (MAF)	67
C.	Bijzonder Solidariteitsfonds	68
D.	Zorg in het buitenland	69
Afdeling 3.	Tot slot	69

Hoofdstuk III.

De gezondheidszorgvoorzieningen

Afdeling 1.	Ziekenhuizen	71
§ 1.	Het toepassingsgebied van de Ziekenhuiswet	
	Filip DEWALLENS	71
A.	Een declaratieve beleidsverklaring of een juridisch afdwingbare norm?	71
B.	De constitutieve elementen van de ziekenhuisdefinitie	73
1.	Het moet gaan om een instelling voor gezondheidszorg	73
2.	Er moeten medisch-specialistische onderzoeken en/of behandelingen verstrekkt worden	74
3.	De behandelingen en/of onderzoeken moeten uitgevoerd worden in pluridisciplinair verband	74
4.	Op ieder ogenblik moet er opgetreden kunnen worden	75
5.	De zorg moet verleend worden aan patiënten die er worden opgenomen en kunnen verblijven	75
6.	De gezondheidstoestand moet er hersteld of verbeterd worden	76
7.	Deel uitmaken van een locoregionaal klinisch netwerk	76

C.	Onttrekkingen aan het toepassingsgebied	76
1.	Inrichtingen die uitsluitend bejaarden of kinderen herbergen	76
2.	Kleine ziekenhuizen	77
D.	Uitbreidingen van het toepassingsgebied	77
1.	Beschut wonen	77
2.	Samenwerkingsverbanden inzake verzorgingsdomeinen	77
3.	Netwerken en zorgcircuits	78
4.	Zorgprogramma's	78
5.	Referentiecentra	79
E.	De ziekenhuisgebonden prestaties	80
§ 2.	Instrumenten van aanbodbeheersing ten aanzien van ziekenhuizen	
	Filip DEWALLENS	81
A.	De juridische mechaniek van het vestigingsbeleid	81
1.	Plannen	81
2.	Programmeren	83
3.	Vergunnen	83
4.	Een voorbeeld: de NMR-programmatie	83
B.	Verenigbaarheid van het vestigingsbeleid met het Europees recht	84
C.	Horizontale doorwerking en derdenwerking van de programmatie	86
§ 3.	Programmatie, erkenning en financiering van ziekenhuizen	
	Filip DEWALLENS en Aline VANHOVE	87
A.	De programmatie van ziekenhuizen	87
B.	De erkenning van ziekenhuizen	88
1.	De verdeling van de bevoegdheid tussen de federale overheid en de gemeenschappen	88
a.	De impact van de zesde staatshervorming: bevoegdheidsoverdracht naar de gemeenschappen	88
b.	Toepassing: de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en de adviezen van de Raad van State	92
2.	De erkenning op grond van de Ziekenhuiswet	93
3.	De impact van het Kwaliteitsdecreet op de erkenning van de ziekenhuizen	95
a.	Het Kwaliteitsdecreet	95
b.	De impact van de Kwaliteitswet op de erkenning van de ziekenhuizen	97
4.	Soorten erkenningsnormen	97
a.	Een schematisch overzicht van de erkenningsnormen	97
b.	Algemene erkenningsnormen	98
c.	Specifieke erkenningsnormen	108
d.	Bijzondere normen	129
e.	Implementatie van het Kwaliteitsdecreet	130
f.	Bijzondere criteria die buiten het toepassingsgebied van de Zieken- huiswet vallen	132
5.	Erkenningsprocedure en sancties	133
a.	De diverse procedureregelingen	133
b.	Schematisch overzicht van de verweer- en rechtsmiddelen	134
6.	Toezicht op de naleving van de erkenningsnormen	135

B.	De financiering	
	Filip DEWALLENS en Aline VANHOVE	137
	1. Een meervoudige financieringsbron en -techniek	137
	2. Financiering van infrastructuurwerken	138
	a. Het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA): een situering	138
	b. Begrippen uit het decreet van 23 februari 1994 inzake de infra- structuur voor persoonsgebonden aangelegenheden	138
	c. De situatie voor de zesde staatshervorming	140
	d. De situatie na de zesde staatshervorming	141
	e. Het strategisch forfait	142
	f. Het instandhoudingsforfait	144
	3. Financiering van de werkingskosten	145
	a. Inleiding	145
	b. Het budget van financiële middelen	145
	c. Forfaitaire vergoedingen	159
	d. De financiering van de medische activiteit	159
	e. De vergoeding voor andere leveringen	160
	f. De financiering van tekorten van openbare ziekenhuizen	160
	g. Laagvariabele zorg	161
§ 4.	Samenwerkingsverbanden tussen ziekenhuizen	
	Christophe LEMMENS, Raf VAN GOETHEM en Filip DEWALLENS	163
	A. Exploitatievormen voor ziekenhuizen	163
	1. De verenigingen zonder winstoogmerk	164
	2. Het OCMW	165
	3. De OCMW-verenigingen	167
	a. De autonome verzorgingsinstelling (Deel III, Titel 4, Hoofdstuk 3 Decreet Lokaal Bestuur)	167
	b. De VZW-ziekenhuisvereniging (Deel III, Titel 4, Hoofdstuk 4 Decreet Lokaal Bestuur)	169
	4. Andere uitbatingsvormen	173
	B. Samenwerkingsvormen voor ziekenhuizen	174
	1. Achtergrond	174
	2. De juridische “mal” van de samenwerkingsvormen	174
	a. De types uit de Ziekenhuiswet	174
	b. Kenmerken van de vroegere samenwerkingsvormen	176
	c. Behoefte aan een nieuwe samenwerkingsvorm	178
	3. Groepering	181
	a. Definitie	181
	b. Toepassingsgebied	181
	c. Erkenningsvoorwaarden	182
	d. De groeperingsovereenkomst	183
	e. Het coördinatiecomité	184
	f. Verplichte beddenafbouw	185
	g. Nabeschouwingen	185
	4. Associatie	186
	a. Definitie	186

b.	Toepassingsgebied.....	186
c.	Erkenningsvoorwaarden.....	186
d.	Structuur van de associatie.....	187
e.	Enkele reflecties.....	189
f.	De “associatie zorggebied”.....	191
5.	Fusie.....	192
a.	Definitie.....	192
b.	Toepassingsgebied.....	193
c.	Erkenningsvoorwaarden.....	193
d.	Fusieplan.....	194
e.	De eigen autonomie van het fusiebegrip.....	195
6.	Ziekenhuisnetwerk.....	196
a.	Basiskennmerken.....	196
b.	Netwerkorganen.....	207
c.	De verhouding van het ziekenhuisnetwerk tot de andere samenwerkingsvormen.....	218
d.	Beoordeling van ziekenhuisnetwerken in het licht van de vrije mededinging.....	219
7.	De sectoroverschrijdende samenwerkingsvormen.....	220
a.	Samenwerkingsverbanden inzake verzorgingsdomeinen en andere domeinen.....	220
b.	Netwerken en zorgcircuits.....	221
§ 5.	Het statuut van de ziekenhuisarts	
	Filip DEWALLENS.....	221
A.	Definitie van de ziekenhuisarts.....	221
1.	De ziekenhuisarts moet een ‘arts’ zijn.....	222
2.	De ziekenhuisarts moet ‘verbonden’ zijn aan een ziekenhuis.....	223
a.	De juridische notie ‘verbonden’ zijn.....	223
b.	De noodzaak van een schriftelijke verbintenis.....	223
c.	Het onderscheid met ‘toegelaten artsen’.....	225
d.	Louter feitelijk gedoogde artsen.....	226
e.	De beperkingen in tijd, omvang of ruimte van de overeenkomst.....	229
3.	De ziekenhuisarts moet met een ‘ziekenhuis of een locoregionaal ziekenhuisnetwerk’ verbonden zijn.....	230
4.	Er moet sprake zijn van een gekwalificeerde activiteit.....	231
a.	Een medische activiteit.....	231
b.	De voorbehouden activiteiten: de hoofdarts als ziekenhuisarts.....	234
5.	De met ziekenhuisartsen gelijkgestelden.....	236
6.	Een samengestelde definitie van de ziekenhuisarts.....	237
B.	Het categoriseren van ziekenhuisartsen.....	237
1.	De indeling in functie van de graad van exclusiviteit.....	238
a.	De notie ‘exclusiviteit’.....	238
b.	Exclusiviteits- en niet-concurrentiebeding.....	240
c.	De toetsing aan het mededingingsrecht.....	243
2.	De indeling in functie van het voltijdse karakter.....	245
3.	De indeling in functie van de specifieke opdracht of bekwaamheid.....	248
a.	Zaalartsen.....	248

b.	Diagnostische en therapeutische vrijheid versus privileging	249
4.	De indeling in functie van de duur van de aanstelling en de leeftijd	254
5.	De indeling in functie van het opleidingskarakter	262
C.	Het sociaal statuut van de ziekenhuisarts	263
1.	De ziekenhuisarts als ambtenaar	263
a.	Het vermoeden van statutaire tewerkstelling	264
b.	De benoeming van de statutaire ziekenhuisarts	266
c.	Onverenigbaarheden voor statutaire ziekenhuisartsen	267
2.	De ziekenhuisarts als werknemer	268
3.	De arts-specialist in opleiding	273
a.	Een complexe meervoudige rechtsverhouding	273
b.	Een nieuw statuut voor de ASO's	274
c.	Noodzaak van een stageplan en een geschreven overeenkomst	275
d.	De rechtsverhouding met de stagemeeester	276
e.	De toegelaten activiteit van de ASO	278
4.	De ziekenhuisarts als zelfstandige	279
a.	Kwalificatie als aannemingsovereenkomst	279
b.	Totstandkoming van de overeenkomst	280
5.	De ziekenhuisarts als zaakvoerder van een vennootschap	284
6.	Het 'aanbesteden' van ziekenhuisartsen	286
D.	De interne normen in het ziekenhuis	288
1.	Het normatieve kader van de rechtsverhoudingen in het ziekenhuis	288
2.	Bepalingen van openbare orde of van dwingend recht	289
3.	De relatieve nietigheid van ongeoorloofde afwijkingen van de Ziekenhuiswet	290
4.	De algemene regeling van de rechtsverhoudingen	292
a.	Een eenzijdig reglement van de ziekenhuisbestuurder	292
b.	Een verplicht reglement	293
c.	De inhoud van de algemene regeling	294
5.	De modellen van de nationale paritaire commissie geneesheren-ziekenhuizen	296
6.	De individuele regeling	297
a.	Verplichte vermeldingen	297
b.	Het relatieve primaat van de individuele regeling op de algemene regeling	297
c.	De kettigclausule	300
7.	Het medisch reglement	303
8.	Sancties tegen de ziekenhuisarts	306
a.	Maatregelen van inwendige orde, ordemaatregelen en tuchtsancties	306
b.	Uitsluiting voor zelfstandige ziekenhuisartsen?	309
E.	De financiële rechtspositie van de ziekenhuisarts	312
1.	Het recht op ereloon en de mogelijkheid van kostenaanrekening	312
a.	Het recht op ereloon	312
b.	De vergoeding van de ziekenhuisarts	313
2.	De centrale inning van de erelonen	315
a.	Het toepassingsgebied van de centrale inning	315
b.	De centrale inningsdienst als lasthebber van de ziekenhuisarts?	316

c.	De uitvoering van de centrale inning	319
d.	Het reglement van de centrale inning	320
3.	De aanrekening van kosten	321
a.	De inningskosten	322
b.	De kosten verbonden aan de medische prestaties	323
F.	De laagvariabele zorg	333
G.	Ziekenhuisartsen in ziekenhuisorganen	335
1.	De hoofdarts	335
a.	De hoofdarts is een arts	335
b.	De hoofdarts is exclusief verbonden met het ziekenhuis	336
c.	De benoeming van de hoofdarts	337
d.	De afzetting van de hoofdarts	337
e.	De verhouding van de hoofdarts met de ziekenhuisbestuurder	337
f.	De verhouding tussen de hoofdarts en de medische raad	338
g.	Bevoegdheid en taken van de hoofdarts	339
h.	De initiatieven van de hoofdarts	340
i.	De maatregelen van de hoofdarts	341
j.	Het aanleggen van een persoonlijk dossier per ziekenhuisarts	342
k.	Het bewaren van het patiëntendossier	343
l.	Het uitvoeren van een <i>medical audit</i>	345
2.	De arts-diensthoofd	348
a.	Een arts-diensthoofd per ‘dienst’	348
b.	Exclusief verbonden met het ziekenhuis	350
c.	Bevoegdheid en taken	350
3.	De medische raad	351
a.	De positie van de medische raad in de ziekenhuisorganisatie	351
b.	De verhouding tussen de medische raad en de algemene vergadering van ziekenhuisartsen	353
c.	De unieke medische raad bij samenwerkende ziekenhuizen en na fusie ..	354
d.	Stemgerechtigheid	356
e.	Verkiezbaarheid, bijzondere modaliteiten en samenstelling van de medische raad	359
f.	De organisatie van de verkiezingen: een draaiboek	362
g.	De duur van het mandaat	364
h.	De werking van de medische raad	365
i.	De adviesbevoegdheid van de medische raad	369
j.	De adviesprocedure	375
k.	De inhoudelijke adviesbevoegdheid	379
l.	Overige bevoegdheden van de medische raad	390
m.	Het permanent overlegcomité	393
n.	De financiële commissie	394
H.	De beëindiging van de rechtsverhouding met de ziekenhuisarts	395
a.	De afzetting (materieel toepassingsgebied)	396
b.	De afzettingsprocedure	411
c.	De rechtsgevolgen van de niet-rechtsgeldige afzetting	416
d.	De afzetting om dringende reden	419

§ 6.	Het toegangs- en bezoekrecht in ziekenhuizen en andere zorginstellingen	
	Thierry VANSWEEVELT en Nils BROECKX	426
A.	Inleiding	426
B.	Recht op bezoek en recht op toegang van bezoekers	426
1.	Grondslagen	426
2.	Bezoekbeperingen	428
a.	Bezoekbepering op initiatief van de arts of het ziekenhuis	428
b.	Bezoekbeperingen opgelegd door de overheid	433
c.	Bezoekbeperingen gevraagd door de patiënt zelf	433
C.	Recht op toegang van huisdieren	434
1.	Grondslagen	434
2.	Beperingen inzake de toegang van huisdieren	434
a.	Algemeen	434
b.	Beperkte toegang voor assistentiehonden	435
c.	Verplicht verbod op dieren	436
d.	Beperingen in het huishoudelijk reglement	437
Afdeling 2. Preventie: profylaxe van besmettelijke ziekten, dwangbehandeling en afzondering		
	Wannes BUELENS	437
§ 1.	Inleiding	437
§ 2.	Het wetgevend kader: de aangifte, de mogelijke maatregelen en de sancties	438
A.	Federaal	439
1.	Te melden ziekten	439
2.	Aangifte	440
3.	Maatregelen	442
4.	Sancties	445
B.	Vlaamse Gemeenschap	446
1.	Te melden ziekten	446
2.	Aangifte	447
3.	Maatregelen	449
4.	Sancties	452
5.	Contactonderzoek in het kader van Covid-19	453
C.	Tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad	454
1.	Te melden ziekten	454
2.	Aangifte	455
3.	Maatregelen	456
4.	Sancties	458
5.	Contactonderzoek in het kader van Covid-19	459
D.	De Duitstalige Gemeenschap	460
1.	Te melden ziekten	460
2.	Aangifte	461
3.	Maatregelen	462
4.	Sancties	464
5.	Contactonderzoek in het kader van Covid-19	465
E.	De Franse Gemeenschap	465
1.	Te melden ziekten	465
2.	Aangifte	466
3.	Maatregelen	467

4.	Sancties	470
5.	Contactonderzoek in het kader van Covid-19	470
§ 3.	Verhouding meldingsplicht tot beroepsgeheim	471
§ 4.	Dwangbehandeling, afzondering en het EVRM	472
A.	Dwangbehandeling	472
1.	Artikel 3 EVRM	472
2.	Artikel 8 EVRM	475
a.	Legaliteit	476
b.	Legitimiteit	477
c.	Proportionaliteit	478
B.	Afzondering	479
1.	Artikel 3 EVRM	479
2.	Artikel 5, § 1, e EVRM	481
a.	Vrijheidsberoving	481
b.	Uitzondering: 'op rechtmatige wijze' en 'langs wettelijke weg' afzonderen van mensen die lijden aan een besmettelijke ziekte	482
c.	Waarborgen	484
3.	Artikel 8 EVRM	487
§ 5.	Een specifieke toepassing: hiv en aids	488
A.	Enkele wetgevende initiatieven, geen wetgevend kader	488
B.	Bestaat er een meldingsplicht?	489
C.	Geen meldingsplicht, toch statistische gegevens	490

Hoofdstuk IV.

De Orde der artsen

	Coralie HERIJGERS	491
	Afdeling 1. Het privilege van de beroepsgroep	491
	Afdeling 2. Historiek	493
	Afdeling 3. Het juridische statuut van de Orde der artsen	495
§ 1.	Publiekrechtelijke beroepscorporatie	495
§ 2.	Administratieve overheid	496
§ 3.	Tuchtrechtscollege	497
A.	Een complexe kwalificatie	497
B.	De basisimplicaties van de dubbele kwalificatie	499
§ 4.	Ondernemingsvereniging	499
	Afdeling 4. De werking en structuur van de Orde der artsen	500
§ 1.	Verplicht lidmaatschap	500
A.	Algemeen	500
B.	Uitzonderingen	502
C.	Overeenstemming met de vrijheid van vereniging	504
D.	Weigering tot inschrijving	505
E.	Herinschrijving	506
F.	Weglating van de lijst	507
§ 2.	Structurering van de Orde in drie organen	510
A.	Algemeen	510
B.	De Nationale Raad	510

1.	Samenstelling	510
2.	Bevoegdheden	512
	a. De Code van medische deontologie	512
	b. Advisering	521
	c. Andere bevoegdheden	522
C.	De provinciale raden	523
	1. Samenstelling	523
	2. Bevoegdheden	524
	a. Inschrijving op de lijst	524
	b. Tuchtrechtelijke bevoegdheid	524
	c. Andere bevoegdheden	535
D.	De raden van beroep	536
	1. Samenstelling	536
	2. Bevoegdheden	537
	a. Hoger beroep	537
	b. Uitspraak in eerste en laatste aanleg	538
	Afdeling 5. Het tuchtrecht	539
§ 1.	Finaliteit van het tuchtrecht	539
§ 2.	Tuchtrecht versus strafrecht	542
	A. Toepassingsgebied	542
	B. <i>Nullum crimen sine lege</i>	543
	C. <i>Nulla poena sine lege</i>	545
	D. De gebondenheid van de tuchtrechter door de strafprocedure	545
	E. <i>Non bis in idem</i>	546
§ 3.	Tuchtrechtelijk strafbare feiten	547
	A. Algemene omschrijving van de tuchtrechtelijk strafbare feiten	547
	B. Wettelijk omschreven tuchtrechtelijk strafbare feiten	549
	C. De tekortkoming volstaat	549
§ 4.	Tuchtsancties	549
	A. Opsomming van de sancties	549
	B. Strafmaat	550
	C. Gevolgen van de sanctie	553
	D. Extraterritoriale werking	554
§ 5.	De tuchtprocedure en de rechten van verdediging	555
	A. De toepassing van artikel 6 EVRM in de tuchtprocedure	555
	B. Onafhankelijke instantie	556
	C. Openbaarheid	559
	D. Behandeling binnen een redelijke termijn	561
	E. Eerlijke behandeling van de zaak	561
§ 6.	Verloop van de tuchtprocedure	562
	A. Inleiding van de procedure en het onderzoek	562
	B. Zwijgrecht versus medewerkingsplicht	564
	C. Bijstand door een verdediger naar keuze	567
	D. Behandeling van het dossier	569
	E. Rol van de klager	571
§ 7.	Rechtsmiddelen	571
	A. Verzet	571

B. Hoger beroep	572
C. Voorziening in cassatie	573
Afdeling 6. De toekomst van de Orde der artsen	574

Hoofdstuk V.

De Orde der apothekers

Ann DIERICKX	577
Afdeling 1. Inleiding	577
Afdeling 2. De inrichting	577
§ 1. De Orde	577
§ 2. De provinciale raad	578
§ 3. De raad van beroep	579
§ 4. De Nationale Raad	579
Afdeling 3. Bevoegdheid	580
§ 1. Algemene bevoegdheid	580
§ 2. Opmaken van de code	580
§ 3. Geen bevoegdheid om in rechte te treden in het belang van patiënten	586
Afdeling 4. De werking	586
§ 1. Het verloop van de procedure	586
A. Algemeen	586
B. Eerste aanleg	586
C. Hoger beroep	588
C. Verzet	589
D. Voorziening in cassatie	589
§ 2. Tenuitvoerlegging	590
§ 3. Zwijgrecht	590
§ 4. Bijstand van een advocaat	591

DEEL II.

DE BEROEPSBEOEFENAAR IN DE GEZONDHEIDSZORG	593
--	-----

Hoofdstuk I.

De arts	595
---------------	-----

Afdeling 1. Voorwaarden voor de toegang tot en de uitoefening van het beroep van arts

Filip DEWALLENS, Sander BRIKÉ en Ann DIERICKX	595
§ 1. Het diploma	595
A. Het uitgangspunt: beschikken over de academische graad van arts / het diploma van master in de geneeskunde	595
B. De uitzonderingen: de uitoefening van de geneeskunde zonder (Belgisch) diploma	599
1. De toegang tot de uitoefening van de geneeskunde in België voor artsen met een diploma uitgereikt door een EU-land	599
a. Grondslag: de Richtlijn erkenning beroepskwalificaties	599
b. Vrijheid van vestiging en vrij verkeer van werknemers	602
c. Vrijheid van (tijdelijke en incidentele) dienstverrichting	608

d.	Op de beide regimes toepasselijke bepalingen.....	611
2.	De toegang tot de uitoefening van de geneeskunde in België voor artsen zonder diploma uitgereikt door een EU-land	612
a.	Het gelijkwaardig verklaren van diploma's uitgereikt door een niet-EU-land.....	612
b.	Het gelijkwaardig verklaren van een niet-Europees diploma van een Unieburger.....	615
c.	De toegang voor artsen afkomstig uit een niet-EU-lidstaat tot een klinische opleiding in België.....	616
d.	De toegang tot de uitoefening van de geneeskunde in België voor uitzonderlijke medische verstrekkingen.....	621
§ 2.	Het visum.....	624
§ 3.	De inschrijving op de lijst van de Orde der artsen	627
§ 4.	De erkende specialismen of bijzondere beroepstitels	629
Afdeling 2. Rechten en plichten van artsen met een niet-curatieve opdracht		
Tom BALTHAZAR		634
§ 1.	Algemeen	634
§ 2.	Diplomavereiste	635
§ 3.	Toepassing van de Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen.....	636
§ 4.	Toepassing van de Wet Patiëntenrechten	637
A.	Algemeen	637
B.	Uitzonderingen.....	638
1.	Algemene uitzonderingsmogelijkheid.....	638
2.	Onverenigbaarheden en toepassingsproblemen	638
a.	Het recht op kwaliteitsvolle dienstverstrekking	639
b.	Het recht op vrije keuze.....	639
c.	Recht op informatie	640
d.	Recht op toestemming	640
e.	Recht op (inzage in en afschrift van) een dossier.....	641
f.	Recht op klachtenbemiddeling.....	641
§ 5.	Toepassing van de Kwaliteitswet	642
A.	Algemeen	642
B.	Mogelijkheid tot vaststelling van bijzondere regels	642
Afdeling 3. De arbeidsarts		
Tom BALTHAZAR		643
§ 1.	Algemeen	643
§ 2.	Onderscheid met selectiegeneeskunde en controlegeneeskunde	644
§ 3.	Exclusiviteit of 'monopolie'.....	645
§ 4.	Verschillende onderzoeksmomenten	646
§ 5.	Uitoefeningsvoorwaarden en onafhankelijkheid	646
§ 6.	Uitvoering van de taak – Onderzoeken	647
§ 7.	Relatie met de onderzochte persoon	648
§ 8.	Beslissingen en motivering	649
Afdeling 4. De controlearts		
Tom BALTHAZAR		651
§ 1.	Taak van de controlearts.....	651
A.	Overzicht	651

B.	Controle van de arbeidsongeschiktheid	651
C.	Controle van de waarschijnlijke duur van de arbeidsongeschiktheid en retroactieve beoordeling	652
D.	Controle van de “andere medische gegevens”	652
§ 2.	Uitoefeningsvoorwaarden	653
§ 3.	Onafhankelijkheid	654
A.	Onafhankelijkheidsverklaring	654
B.	Klachten over de controlearts	654
§ 4.	Onderzoek	655
A.	Algemeen	655
B.	Aanwezigheid van vertrouwenspersoon	656
§ 5.	Relatie met de gecontroleerde werknemer	656
§ 6.	Relatie met de behandelende arts	657
§ 7.	Relatie met de werkgever en de controlemaatschappij	658
§ 8.	Geschillenregeling	658
Afdeling 5. De ziekenfondsarts		
Tom BALTHAZAR		659
§ 1.	Opdracht en statuut	659
§ 2.	Onderzoeksbevoegdheden	662
§ 3.	Beslissingen van de ziekenfondsarts	663
A.	Beslissing over de primaire arbeidsongeschiktheid	663
B.	Controle op het voortduren van de arbeidsongeschiktheid	664
C.	Andere beslissingen	664
Afdeling 6. De verzekeringsarts		
Tom BALTHAZAR		664
§ 1.	Algemeen	664
§ 2.	Uitoefeningsvoorwaarden	665
§ 3.	Taak	665
§ 4.	Onderzoeken	666
§ 5.	Opvragen van gegevens	666
§ 6.	Mededeling van onderzoeksgegevens	666
Afdeling 7. Artsen in bijzondere statuten		
Tom BALTHAZAR		667
§ 1.	Artsen in overheidsdienst	667
A.	Algemeen	667
B.	Artsen met taken in de bewaking van de volksgezondheid	667
1.	Federaal gezondheidsinspecteur	667
a.	Algemeen	667
b.	Organisatorische opdrachten	668
c.	Controletaken en bevoegdheden	671
2.	Medisch directeurs van de 112-centra en coördinerend medisch directeur voor de dringende geneeskundige hulpverlening	673
3.	De directeur medische hulpverlening	673
4.	Artsen van de dienst infectieziekten	674
C.	Artsen met taken in de sociale zekerheid en sociale bijstand	675
1.	Overzicht	675

2.	Artsen-inspecteurs van de Dienst voor Geneeskundige Evaluatie en Controle van het RIZIV.....	676
D.	Artsen met controletaken in de organisatie van de gezondheidszorg.....	677
1.	Algemeen.....	677
2.	Eenheid audit ziekenhuizen.....	678
3.	Zorginspectie.....	678
§ 2.	Gevangenisartsen.....	679
A.	Basisbeginselen van het recht op gezondheidszorg in de gevangnissen.....	679
B.	Statuut van de gevangenisarts.....	681

Hoofdstuk II.

De apotheker

	Ann DIERICKX.....	683
Afdeling 1.	Inleiding.....	683
Afdeling 2.	Voorwaarden van beroepsuitoefening.....	684
Afdeling 3.	Artsenijbereidkunde en apotheken.....	685
Afdeling 4.	Farmaceutische zorg.....	691
§ 1.	Begrip.....	691
§ 2.	Zorgcontinuïteit.....	693
Afdeling 5.	Apotheekteam en verantwoordelijkheden.....	694
Afdeling 6.	Bestelling en aflevering.....	696
§ 1.	Voor het publiek opengestelde apotheek.....	696
§ 2.	Ziekenhuisapotheek.....	697
Afdeling 7.	Verplichtingen voor de apotheek.....	698
§ 1.	Voor het publiek opengestelde apotheek.....	698
§ 2.	Ziekenhuisapotheek.....	699
Afdeling 8.	Bepalingen eigen aan de voor het publiek opengestelde apotheek.....	700
§ 1.	Vergunningen.....	700
§ 2.	Locatie.....	702
§ 3.	Spreiding.....	703
A.	Historiek.....	703
B.	<i>Ratio legis</i>	704
C.	Moratorium.....	704
D.	Overbrenging.....	705
E.	Fusie.....	707
§ 4.	Overdracht.....	708
§ 5.	Sluiting.....	709

Hoofdstuk III.

De tandarts

	Sander BRIKÉ en Ann DIERICKX.....	711
Afdeling 1.	De afbakening van de tandheelkunde.....	711
§ 1.	De preventieve, therapeutische en reconstructieve tandheelkunde.....	711
A.	De definitie van tandheelkunde.....	711
B.	Bijzondere tandheelkundige handelingen.....	715

§ 2.	De louter esthetische handelingen in de mond	720
A.	De kwalificatie als tandheelkundige handeling.	720
B.	Bleaching en facetten	722
Afdeling 2.	Voorwaarden voor en beperkingen aan de uitoefening van de tandheelkunde	728
Afdeling 3.	Het onwettig uitoefenen van de tandheelkunde	735
Afdeling 4.	De bijzondere beroepstitels	738
§ 1.	De functies van de bijzondere beroepstitels	738
§ 2.	De toekenning van de bijzondere beroepstitels	741
§ 3.	De aan tandartsen voorbehouden bijzondere beroepstitels	742
A.	De bijzondere beroepstitel van algemeen tandarts	743
1.	Het werkterrein en de bevoegdheid	743
2.	Het verkrijgen en behouden van de erkenning als algemeen tandarts	743
B.	De bijzondere beroepstitel van tandarts-specialist in de orthodontie	744
1.	Het werkterrein en de bevoegdheid	744
2.	Het verkrijgen en behouden van de erkenning als tandarts-specialist in de orthodontie	744
C.	De bijzondere beroepstitel van tandarts-specialist in de parodontologie	746
1.	Het werkterrein en de bevoegdheid	746
2.	Het verkrijgen en behouden van de erkenning als tandarts-specialist in de parodontologie	746
Afdeling 5.	Samenwerkingen met niet-(tand)artsen	747
§ 1.	De mondhygiënist	747
§ 2.	De verpleegkundige	748
§ 3.	De tand- of dentaaltechnicus	749
§ 4.	De tandartsassistent	752
§ 5.	De kinesitherapeut	752

Hoofdstuk IV.

De kinesitherapeut

Ann DIERICKX en Eline VANLUCHENE	753	
Afdeling 1.	Historiek	753
§ 1.	Voor en na de wet van 6 april 1995	753
§ 2.	De Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen	754
Afdeling 2.	Toegang tot de kinesitherapie	755
§ 1.	Algemeen	755
§ 2.	Diploma	756
§ 3.	Erkenning	757
§ 4.	Visum	758
§ 5.	Sancties wegens het niet naleven van de toegangsvoorwaarden	760
Afdeling 3.	Bijzondere beroepstitels & beroepsbekwaamheden	761
Afdeling 4.	Kinesitherapeutische bevoegdheden	762
§ 1.	De handelingen	762
§ 2.	Enkel op voorschrift	763
§ 3.	Beroepsuitoefening	764
§ 4.	Verhouding t.o.v. de osteopathie en de chiropraxie	765
Afdeling 5.	Overeenkomsten tussen de verzekeringsinstellingen en de kinesitherapeuten	766

Hoofdstuk V.**Het verpleegkundig beroep**

Willeke DIJKHOFFZ en Marlies EGGERMONT	771
Afdeling 1. Het verpleegkundig beroep ten overstaan van andere zorgondersteunende beroepen	771
Afdeling 2. Toegang tot het verpleegkundig beroep	773
§ 1. Visum en erkenning.....	773
§ 2. Bijzondere beroepstitels en beroepsbekwaamheden	774
§ 3. Beroepsbescherming en titelbescherming	777
A. Beroepsbescherming: onwettige uitoefening van de verpleegkunde.....	778
B. Titelbescherming	778
Afdeling 3. Verpleegkundige bevoegdheden.....	779
§ 1. Verpleegkundige activiteiten	779
A. Het verpleegkundig ‘ABC’	779
B. Technische verpleegkundige verstrekkingen.....	781
C. Toevertrouwde geneeskundige handelingen	781
D. Verpleegkundige activiteiten en aansprakelijkheden	783
§ 2. Verpleegplannen, procedures, staande orders en medische voorschriften.....	783
A. Verpleegplannen en procedures.....	783
B. Het medisch voorschrift en het staand order.....	784
§ 3. Andere beoefenaars van de verpleegkunde	785
§ 4. Het verpleegkundig dossier.....	786
Afdeling 4. Verpleegkundige commissies en raden.....	787
Afdeling 5. De zorgkundige.....	788
§ 1. Situering.....	788
§ 2. Toegang tot het beroep van zorgkundige	789
§ 3. Beroepsuitoefening: wettelijke bevoegdheden.....	791
A. Verpleegkundige activiteiten die de zorgkundige mag uitoefenen	791
B. Voorwaarden waaronder de zorgkundige verpleegkundige activiteiten mag uitoefenen.....	793
1. Delegatie door een verpleegkundige	793
2. Gestructureerde equipe.....	793

Hoofdstuk VI.**De vroedvrouw**

Marlies EGGERMONT.....	795
Afdeling 1. De toegang tot het beroep van vroedvrouw	795
§ 1. Visum en erkenning.....	795
§ 2. Permanente opleiding	796
§ 3. Registratie	796
§ 4. De vroedvrouw als beoefenaar van de verpleegkunde.....	796
Afdeling 2. Wettelijke bevoegdheden van de vroedvrouw.....	797
§ 1. Het beroep van vroedvrouw.....	797
§ 2. Het koninklijk besluit betreffende de beroepsuitoefening van de vroedvrouw.....	800
A. Algemene verplichtingen en bevoegdheden.....	800
B. Bevoegdheden in het kader van de opvolging van de zwangerschap.....	801

C. Bevoegdheden tijdens de bevalling	802
1. Basisprincipes	802
2. Bevoegdheidsoverschrijdingen	803
§ 3. Het verloskundig dossier of zwangerschapsdossier	804

Hoofdstuk VII.

De paramedische beroepen

Marlies EGGERMONT	807
Afdeling 1. De toegang tot het paramedisch beroep	808
§ 1. Visum en erkenning	808
§ 2. Registratie	809
Afdeling 2. Wettelijke bevoegdheden van paramedici	809
§ 1. Het paramedisch beroep en de uitoefening van de geneeskunde	809
A. Ergotherapie	810
B. Logopedie	812
C. Podologie	813
D. Audiologie	815
E. Diëtetiek	817
F. Mond- en tandzorg	818
G. Bandage, orthese, prothese	820
H. Medische beeldvorming	820
I. Oogzorg	823
J. Niet-dringend patiëntenvervoer	825
§ 2. Het paramedisch beroep in de klinische biologie en artseneijbereidkunde	825
§ 3. De Technische Commissie en de Federale Raad voor paramedische beroepen	827

Hoofdstuk VIII.

De geestelijke gezondheidszorgberoepen

Tom BALTHAZAR	829
Afdeling 1. De uitoefening van de geestelijke gezondheidszorgberoepen: overzicht en algemene situering	829
§ 1. Algemeen	829
§ 2. Onderscheid tussen psycholoog, klinisch psycholoog en psychotherapeut	831
§ 3. Onderscheid tussen inschrijving, visum, erkenning en conventioneerings	832
Afdeling 2. Titelbescherming	832
§ 1. Principe	832
§ 2. Toepassingsgebied van de titelbescherming	833
A. Het concept dragen van de titel	833
B. Toepassing van de Wet op de Titelbescherming op klinisch psychologen	834
§ 3. Voorwaarden om de titel te mogen dragen	835
A. Diploma	835
B. Inschrijving	836
§ 4. Sanctie	836
Afdeling 3. Deontologische code	837
§ 1. Wettelijke basis en toepassingsgebied	837

§ 2.	Inhoud van de code	837
§ 3.	Toepassing op de gezondheidszorg	838
Afdeling 4. Tuchtregeling		838
§ 1.	Wettelijke basis	838
§ 2.	Tuchtstraffen	839
§ 3.	Procedure	839
Afdeling 5. De uitoefening van het beroep van klinisch psycholoog		841
§ 1.	Omschrijving van het beroep	841
§ 2.	Voorwaarden tot uitoefening	843
	A. Algemeen	843
	B. Op basis van een erkenning als klinisch psycholoog	844
	C. Op basis van een erkenning als klinisch orthopedagoog	844
	D. Als arts	845
	E. Op basis van de overgangsmaatregelen	845
§ 3.	Sanctionering van de onwettige uitoefening en van het dragen van de titel	846
	A. De onwettige uitoefening	846
	B. Het dragen van de titel	847
Afdeling 6. De uitoefening van het beroep van klinisch orthopedagoog		848
§ 1.	Omschrijving van het beroep	848
§ 2.	Voorwaarden tot uitoefening	849
§ 3.	Sanctionering van de onwettige uitoefening en van het dragen van de titel	849
Afdeling 7. De psychotherapie		850
§ 1.	Psychotherapie als behandelingsvorm	850
§ 2.	Omschrijving van de psychotherapie	850
§ 3.	Voorwaarden tot uitoefening	852
	A. Algemeen	852
	B. Overgangsregeling	852
§ 4.	Geen titelbescherming	853
§ 5.	Sanctionering van de onwettige uitoefening	854
Afdeling 8. De ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen		854
Afdeling 9. Terugbetaling door de ziekteverzekering		855

Hoofdstuk IX.

De beoefenaars van niet-conventionele behandelwijzen

	Thierry VANSWEEVELT	857
Afdeling 1. Begripsomschrijving		857
Afdeling 2. Het wettelijke kader		858
§ 1.	De huidige situatie	858
§ 2.	Aanleiding en doel van de Wet Niet-conventionele Praktijken	858
§ 3.	Organisatie	859
	A. De Wet Niet-conventionele Praktijken en de Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen	859
	B. De paritaire commissie niet-conventionele praktijken	860
	C. De kamers niet-conventionele praktijken	862
§ 4.	Registratie	863
	A. Drie registratiefases	863

B.	Rechtshandhaving	867
§ 5.	Plichten van beroepsbeoefenaars van niet-conventionele geneeskunde	867
A.	De plicht om een recente diagnose op te vragen bij een arts	868
1.	Principe	868
2.	Uitzondering	869
B.	De plicht om een kwaliteitsvolle dienstverstrekking te verlenen: de aansprakelijkheid van de beroepsbeoefenaar van niet-conventionele praktijken	870
1.	De beroepsbeoefenaar van niet-conventionele praktijken is een arts/ kinesitherapeut	870
2.	De beroepsbeoefenaar van niet-conventionele praktijken is geen arts	871
3.	Eigen fout van de patiënt?	873
4.	De Wet Medische Ongevallen	874
C.	De plicht om te voorkomen dat de patiënt een conventionele behandeling zou worden ontzegd	874
D.	De plicht tot informatieverstrekking t.o.v. de patiënt en het verkrijgen van een informed consent	875
E.	De zwijgplicht	876
F.	De plicht tot informatieverstrekking t.o.v. andere beroepsbeoefenaars	876
G.	De plichten rond het patiëntendossier	877

DEEL III.

PRODUCTEN IN DE GEZONDHEIDSZORG	879
---------------------------------------	-----

Hoofdstuk I.

Geneesmiddelen

An VIJVERMAN en Elise DEGROOTE	881	
Afdeling 1. Het begrip geneesmiddel	882	
§ 1. Het presentatiecriterium	882	
§ 2. Het functiecriterium	885	
§ 3. De grijze zone: afbakeningsproblemen	887	
Afdeling 2. Vergunning voor het in de handel brengen van geneesmiddelen	889	
§ 1. Inleiding	889	
§ 2. Algemene procedures	891	
A.	De nationale procedure	891
B.	De gedecentraliseerde procedure en de wederzijdse erkenningsprocedure	892
1.	De gedecentraliseerde procedure	892
2.	De wederzijdse erkenningsprocedure	894
C.	De centrale procedure	894
§ 3. Verkorte procedures	895	
§ 4. Procedures voor bijzondere geneesmiddelen	898	
A.	Algemeen	898
B.	Homeopathische geneesmiddelen	898
C.	Traditionele kruidengeneesmiddelen	899
§ 5. Uitzonderingen op het verkrijgen van een vergunning voor het in de handel brengen	900	
A.	Algemeen	900

B.	Schrijvende gevallen en medische noodprogramma's	900
C.	De parallelinvoer van geneesmiddelen	903
Afdeling 3. Prijsbepaling en terugbetaling van geneesmiddelen		904
§ 1.	Vaststelling van de prijs van een geneesmiddel	905
A.	Originale geneesmiddelen	906
1.	Niet terugbetaalbare geneesmiddelen	906
2.	Terugbetaalbare geneesmiddelen	907
B.	Generische geneesmiddelen en geneesmiddelen vergund op basis van gepubliceerde wetenschappelijke literatuur	908
§ 2.	De terugbetaling van geneesmiddelen	909
A.	Het systeem	909
B.	Opname van farmaceutische specialiteiten op de lijst	912
C.	Wijziging van de lijst	915
D.	Schrapping uit de lijst	917
E.	Herziening van de vergoedingsvoorwaarden van specialiteiten	917
1.	Individuele herziening	917
2.	Groepsgewijze herziening	918
F.	Overeenkomsten over de terugbetaalbaarheid	921
G.	Het Bijzonder Solidariteitsfonds	922
Afdeling 4. Vervaardiging en distributie van geneesmiddelen		923
§ 1.	Vergunning voor de vervaardiging, invoer en uitvoer van geneesmiddelen	924
§ 2.	Vergunning voor de groothandel in geneesmiddelen	925
Afdeling 5. Promotie van geneesmiddelen		926
§ 1.	Afbakening van het begrip reclame	926
§ 2.	Algemene regels inzake geneesmiddelenreclame	929
§ 3.	Publieksreclame	931
§ 4.	Reclame gericht op beroepsbeoefenaars uit de gezondheidssector	933
§ 5.	Sanctionering	934

Hoofdstuk II.

Medische hulpmiddelen

An VIJVERMAN, Sander BRIKÉ en Margaux DEFAUW	937
--	-----

Afdeling 1. Wetgevend kader	938	
Afdeling 2. Het begrip medisch hulpmiddel	942	
§ 1.	Definities uit de Europese richtlijnen	942
§ 2.	Definities uit de Europese verordeningen	944
§ 3.	Toepassingsgebied en grijze zone	947
§ 4.	Software en apps	952
Afdeling 3. Het in de handel brengen van medische hulpmiddelen	957	
§ 1.	Betrokken personen en instanties	957
§ 2.	CE-markering	959
§ 3.	Het beoogde doel of de bestemming van het medisch hulpmiddel	962
A.	Het beoogde doel van de fabrikant	962
B.	Het redelijkerwijze voorzienbare gebruik	964
§ 4.	Het off label gebruik van medische hulpmiddelen	965
A.	Algemeen	965

B.	De eindgebruiker valt niet onder de Europese harmonisatiewetgeving	967
C.	De verplichtingen van de fabrikant/distributeur/andere marktdeelnemer in verband met off label gebruik	970
§ 5.	Traceerbaarheid	971
§ 6.	Prijsbepaling en terugbetaling	976
	Afdeling 4. De promotie van medische hulpmiddelen	981
DEEL IV.		
	RECHTEN VAN BEOEFENAARS IN DE GEZONDHEIDSZORG	989
Hoofdstuk I.		
Diagnostische en therapeutische vrijheid		
	Tom GOFFIN	991
	Afdeling 1. Inleiding. Diagnostische en therapeutische vrijheid versus professionele autonomie	991
	Afdeling 2. Diagnostische en therapeutische vrijheid	992
§ 1.	Wet tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering	993
A.	Historisch	993
B.	Artikel 73, § 1 GVVU-wet 1994 geanalyseerd	995
1.	De arts oordeelt in geweten en in volle vrijheid over de aan de patiënt te verlenen verzorging	995
2.	Toegewijde en bekwame geneeskundige verzorging in het belang van de patiënt	996
3.	Geneeskundige verzorging met respect voor de rechten van de patiënt	998
4.	De door de gemeenschap ter beschikking gestelde globale middelen	998
5.	Zij onthouden zich van overbodige en onnodige verstrekkingen	1001
6.	Andere zorgverstrekkers	1003
C.	De diagnostische en therapeutische vrijheid versus de nomenclatuur	1005
1.	Juridische benadering	1005
2.	Feitelijke benadering	1007
§ 2.	Artikel 31 Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen	1009
A.	Reglementaire beperkingen	1011
B.	Vrije keuze van de middelen die aangewend moeten worden	1012
1.	Orde der artsen en therapeutische vrijheid	1013
a.	Ethische comités en therapeutische vrijheid	1014
b.	Voorschrijven van een nog niet geregistreerd geneesmiddel	1014
c.	Code van medische deontologie	1015
2.	Apotheker	1016
§ 3.	Artikel 144 van de Ziekenhuiswet	1017
A.	Algemeen	1017
B.	Structurering van de medische activiteit	1018
C.	Privileging	1019
D.	Locoregionale klinische netwerken	1021
§ 4.	Misbruik bij het voorschrijven van drugs	1022
§ 5.	Geen algemeen rechtsbeginsel	1024

Afdeling 3. Richtlijnen voor kwaliteitsvolle zorg	1025
§ 1. Begripsomschrijving	1026
§ 2. Juridisch statuut van zorgrichtlijnen.	1028
§ 3. Zorgrichtlijnen en rechterlijke besluitvorming.	1030
Afdeling 4. Gewetensbezwaren	1033
§ 1. Inleiding.	1033
§ 2. De arts en artikel 9 EVRM	1035
§ 3. Gewetensbezwaren en medische deontologie	1035
Afdeling 5. Therapeutische vrijheid en de Kwaliteitswet	1036
§ 1. Verschillen	1037
A. Alle gezondheidszorgberoepen	1037
B. Geen “moeten” meer	1037
C. Laten leiden door relevante wetenschappelijke gegevens en de expertise van de gezondheidszorgbeoefenaar	1038
D. Rekening houden met de voorkeuren van de patiënt	1039
§ 2. Uitzondering	1039
§ 3. Substitutierecht	1040
§ 4. Nietige overeenkomst	1040
 Hoofdstuk II.	
Het recht op een honorarium	
Thierry VANSWEEVELT	1041
Afdeling 1. Het recht op een honorarium	1041
§ 1. Wettelijk principe en aard van het recht.	1041
§ 2. Voorwaarde: het leveren van een geoorloofde en zorgvuldige prestatie	1042
A. Het begrip prestatie en het bewijs ervan.	1042
B. Geoorloofde prestaties	1043
C. Zorgvuldige prestaties	1044
D. Afspraak tot prestaties: de niet op een afspraak opdagende patiënt of no-show	1046
E. Mogelijke afstand van ereloon: de problematiek van prestaties t.a.v. familieleden, collega’s en de kosteloze heringreep.	1049
1. Honorarium t.a.v. familieleden.	1049
2. Honorarium t.a.v. medewerkers, collega’s en hun personen ten laste	1051
3. De kosteloze heringreep.	1053
F. Het honorarium bij medische experimenten	1053
§ 3. De schuldenaar van het honorarium.	1054
A. De patiënt is meerderjarig, wilsbekwaam of wilsonbekwaam	1054
B. De patiënt is minderjarig, wilsbekwaam of wilsonbekwaam	1055
C. De patiënt is overleden.	1059
D. De derde-betaler	1061
§ 4. De schuldeiser	1062
A. De arts.	1062
B. Het ziekenhuis.	1063
Afdeling 2. De bepaling van het honorarium	1063
§ 1. Principe: de vrije bepaling van het honorarium	1063
A. Wettelijk en verbintenisrechtelijk principe.	1063

B.	De vorm van het honorarium	1064
C.	Het voorschot op het honorarium	1066
§ 2.	Beperkingen aan het recht op vrije bepaling van het honorarium.	1068
A.	Wettelijke beperkingen	1068
1.	GVU-wet 1994 en Ziekenhuiswet.	1068
a.	Principe.	1068
b.	Geconventioneerde artsen.	1070
c.	Niet-geconventioneerde artsen en de honorariabeperkingen	1071
2.	KB vergoeding deskundige in strafzaken	1073
3.	Arbeidsongevallenwet	1074
B.	Statutaire en contractuele beperkingen	1075
C.	Beperkingen via controle door de gewone rechter en de tuchtrechter.	1075
1.	Het belang van de prestatie	1076
2.	De faam van de arts	1077
3.	De economische toestand van de patiënt	1078
a.	Principe.	1078
b.	Verhoging van het honorarium	1078
c.	Verlaging van het honorarium	1079
4.	Bijzondere eisen en omstandigheden	1080
§ 3.	Informatie over het honorarium aan de patiënt	1083
	Afdeling 3. Ereloonverdeling, gebruiksvergoeding en onrechtmatige voordelen.	1084
§ 1.	Het verbod op overeenkomsten over honorariadeling zowel tussen artsen onderling als tussen artsen en derden.	1084
A.	Het wettelijk verbod op honorariadeling, onrechtmatige “winst of voordeel”	1084
B.	Uitzonderingen op het verbod op honorariadeling	1087
1.	De gebruiksvergoeding	1087
a.	De gebruiksvergoeding t.a.v. het ziekenhuis	1088
b.	De gebruiksvergoeding tussen beroepsbeoefenaars	1090
2.	De groepsgeneeskunde.	1092
§ 2.	Het verbod op premies, voordelen en gastvrijheid	1093
A.	Probleemstelling en argumenten pro en contra	1093
B.	Wetgeving	1094
C.	Premies of voordelen van zeer geringe waarde en betreffende de geneeskunde	1097
D.	Wetenschappelijke manifestaties	1097
1.	Algemeen	1097
2.	Wetenschappelijke manifestatie over meerdere opeenvolgende kalenderdagen.	1100
E.	Billijke vergoeding voor rechtmatig verleende diensten (o.a. klinische proeven)	1101
F.	Meldpunt	1101
G.	Sancties.	1102
	Afdeling 4. De verjaring van de vordering tot betaling van het honorarium	1102
§ 1.	Artikel 2277bis oud BW: verjaring van de vordering tot betaling t.a.v. de patiënt	1102
A.	Korte historiek en doel van de verjaring.	1102
B.	Huidige regelgeving en principes.	1103
§ 2.	Verzorgingsverstrekkers, verplegings- en verzorgingsinstellingen en derden.	1104
§ 3.	Geleverde of gefactureerde geneeskundige verstrekkingen, diensten en goederen, bijkomende kosten	1107

§ 4.	Verjaring van de honorariumvordering t.a.v. de patiënt	1109
§ 5.	Aard, vertrekpunt, duurtijd, stuiting en schorsing van de verjaring.....	1111
	A. Aard van de verjaring.....	1111
	B. Vertrekpunt en duur van de verjaring.....	1112
	C. Stuiting en schorsing van de verjaring	1112
§ 6.	Verjaring van de honorariumvordering van de zorgverlener t.a.v. het ziekenfonds (art. 174 GvU-wet 1994)	1114
Afdeling 5. Schenkingen en testamentaire voordelen aan zorgverleners vanwege patiënten (art. 4.142 BW)		
§ 1.	Verbod op aanvaarding van voordelen door arts van behandelde en overleden patiënt.....	1115
	A. Personeel toepassingsgebied: gezondheidszorgbeoefenaars	1115
	B. Behandeling tijdens de ziekte waaraan de patiënt is overleden	1118
	C. Gift in de loop van de ziekte	1119
§ 2.	Verbod op aanvaarding van voordelen door personeel residentiële ouderenzorg....	1120
	A. Principe	1120
	B. Instellingen voor residentiële ouderenzorg	1121
	C. Beheerders en personeelsleden	1121
§ 3.	Verbod op aanvaarding van voordelen door het verpleegkundige team dat meewerkt aan euthanasie	1123
§ 4.	Uitzonderingen op het verbod om te ontvangen.....	1124

Hoofdstuk III.

Het recht op mededinging

	Thomas DE MEESE	1125
Afdeling 1. Inleiding		
Afdeling 2. Bronnen van het mededingingsrecht.....		
Afdeling 3. Toepasselijkheid van het mededingingsrecht op de actoren van de gezond- heidszorg.....		
§ 1.	Begrip onderneming	1126
§ 2.	Kwalificatie van de belangrijkste actoren uit de zorg	1127
	A. Artsen.....	1127
	B. Apothekers.....	1127
	C. Associaties en groeperingen van artsen	1128
	D. Beroepsordes	1128
	E. De verplichte sociale zekerheid en de ziekenfondsen	1129
	F. Ziekenhuizen	1129
Afdeling 4. Inhoudelijke regels		
§ 1.	Het verbod van mededingingsbeperkende afspraken	1130
	A. Principes.....	1130
	1. Het kartelverbod.....	1130
	2. Mededingingsbeperkende afspraken.....	1130
	3. Besluiten van ondernemingsverenigingen	1131
	4. Onderling afgestemde feitelijke gedragingen.....	1131
	5. Individuele vrijstelling.....	1131
	B. Toepassing in de gezondheidszorg.....	1132

1.	Vooraf – impact van sectorregulering op de toepassing van het kartel- verbod	1132
2.	Mededingingsbepenkende afspraken	1133
3.	Besluiten van ondernemingsverenigingen	1134
4.	Onderling afgestemde feitelijke gedragingen	1135
§ 2.	Verbod van misbruik van machtspositie	1135
A.	Principes	1135
B.	Dominantie	1136
1.	Afbakening van de relevante markt	1136
2.	Machtspositie	1136
C.	Misbruik	1137
D.	Toepassing in de gezondheidssector	1137
§ 3.	Verbod van misbruik van economische afhankelijkheid	1138
A.	Principes	1138
1.	Economische afhankelijkheid	1138
2.	Misbruik	1139
B.	Toepassing in de gezondheidszorg	1139
§ 4.	Afdwinging en sancties	1140
A.	Nietigheid	1140
B.	Publieke afdwinging door de Europese Commissie en de Belgische Mededingingsautoriteit	1140
C.	Private afdwinging voor de burgerlijke rechter	1141
Afdeling 5. Concentratiecontrole		1141
§ 1.	Toepassingsgebied	1141
A.	Het begrip ‘concentratie’	1141
B.	Het begrip ‘zeggenschap’	1142
C.	Meldingsdrempels	1142
D.	Toepassing van de mededingingsregels op concentraties onder de meldings- drempels	1143
§ 2.	Procedureel	1143
A.	Aanmelding	1143
B.	Standstillverplichting	1144
C.	Inhoudelijke toetsing	1144
D.	Procedureverloop	1145
1.	Het eerste-fase-onderzoek	1145
2.	Het tweede-fase-onderzoek	1146
3.	Vereenvoudigde procedure	1147
§ 3.	Toepassing in de gezondheidszorg – fusies en netwerkvorming tussen ziekenhui- zen	1148
A.	Inleiding	1148
B.	De nota van het auditoraat van de Belgische Mededingingsautoriteit betref- fende de locoregionale ziekenhuisnetwerken	1149
C.	De wet van 29 maart 2021	1150

Hoofdstuk IV.**Praktijkinformatie en reclame**

Evelien DELBEKE	1153
Afdeling 1. Van een algemeen reclameverbod naar een verbod om reclame algemeen te verbieden	1153
§ 1. Reclamebeperkingen en de verenigbaarheid met het Belgische en Europese mededingingsrecht	1154
§ 2. Reclamebeperkingen en de verenigbaarheid met (nog ander) Unierecht	1156
A. Richtlijn inzake elektronische handel	1156
B. Vrijheid van dienstverrichting (art. 56 VWEU)	1157
§ 3. Reclamebeperkingen en de verenigbaarheid met de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid	1158
Afdeling 2. Een algemene reclamebepaling voor alle gezondheidszorgbeoefenaars en beoefenaars van de niet-conventionele praktijken	1160
§ 1. Een tussentijdse oplossing: artikel 64 wet 30 oktober 2018	1160
§ 2. Sinds 1 januari 2022: artikel 31 Kwaliteitswet	1161
A. Toepassingsgebied	1162
B. Het begrip praktijkinformatie	1162
C. De voorwaarden voor praktijkinformatie	1163
1. Waarheidsgetrouw, objectief, ter zake, verifieerbaar, discreet en duidelijk ...	1163
2. Wetenschappelijk onderbouwd	1163
3. Niet aanzetten tot overbodige onderzoeken of behandelingen noch ronseling van patiënten tot doel hebben	1163
4. Vermelding van bijzondere beroepstitel(s)	1164
5. Naleving ongeacht het gebruikte informatiekanaal	1164
D. De sanctie voor het overtreden van artikel 31 Kwaliteitswet	1164
E. Artikel 31 Kwaliteitswet grondwettelijk getoetst	1165
Afdeling 3. Toepasselijke reclamebeperkingen uit het Wetboek van Economisch Recht ...	1166
§ 1. Misleidende reclame	1166
§ 2. Agressieve reclame	1168
§ 3. Vergelijkende reclame	1168
§ 4. Online reclame	1169
§ 5. Sancties voor inbreuken op het verbod van oneerlijke handelspraktijken	1170
Afdeling 4. Publiciteitsverbod voor terugbetaalde geneeskundige verstrekkingen (GVU-wet)	1170
Afdeling 5. Reclame voor esthetische verstrekkingen	1171
§ 1. De Kwaliteitswet versus de Wet Esthetische Geneeskunde	1171
§ 2. Reclame versus praktijkinformatie	1172
§ 3. De reclamebepalingen in de Wet Esthetische Geneeskunde grondwettelijk getoetst ...	1173
§ 4. Het reclameverbod in de Wet Esthetische Geneeskunde getoetst aan de Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken	1174
Afdeling 6. Deontologische beperkingen aan reclame	1175
§ 1. De Code van Medische Deontologie	1175
§ 2. De Code van Farmaceutische Plichtenleer	1177
§ 3. Noodzaak van een beoordeling en toetsing <i>in concreto</i>	1177

Hoofdstuk V.**Het recht van de beroepsbeoefenaar op medewerking van de patiënt / de eigen fout van de patiënt**

Thierry VANSWEEVELT	1179
Afdeling 1. Wettelijke basis medewerkingsplicht patiënt en doel wetgever	1179
Afdeling 2. De verschillende medewerkingsplichten / de eigen fout van de patiënt	1181
§ 1. Algemene beginselen	1181
§ 2. Volledige en juiste informatie van de patiënt.	1181
A. Beginsel: volledige en juiste informatie	1181
B. Onderzoeksplicht van de arts	1183
C. Het verstrekken van verkeerde informatie / het opzettelijk verzwijgen van informatie.	1184
§ 3. Het ondergaan van de behandeling en het naleven van adviezen en instructies.	1184
A. Behandelingsweigering tegen de wet in	1184
B. Behandelingsweigering tegen het medisch advies in	1185
C. Niet-naleving van instructies en afspraken	1187
§ 4. Zorgvuldig gedrag tijdens de behandeling.	1190
§ 5. Zich onthouden van onverantwoorde of gevaarlijke ingrepen	1192

DEEL V.**RECHTSVERHOUDINGEN, AANSPRAKELIJKHEID EN SCHADEVERGOEDING**

IN DE GEZONDHEIDSZORG	1195
-----------------------------	------

Hoofdstuk I.**Rechtsverhoudingen tussen zorgverlener en patiënt: de geneeskundige behandelingsovereenkomst en de buitencontractuele relaties**

Thierry VANSWEEVELT	1197
Afdeling 1. De contractuele rechtsverhouding tussen arts/ziekenhuis en patiënt	1198
§ 1. Het ontstaan en het bewijs van de geneeskundige behandelingsovereenkomst tussen arts en patiënt	1198
A. Het bestaan van de geneeskundige behandelingsovereenkomst	1198
B. De geldigheidsvereisten van de geneeskundige behandelingsovereenkomst	1199
1. Een vrije en geïnformeerde toestemming	1199
2. Handelingsbekwaamheid	1199
3. Een geoorloofd voorwerp	1200
4. Een geoorloofde oorzaak	1201
C. Het bewijs van de geneeskundige behandelingsovereenkomst en van de hoedanigheid van behandelende arts	1201
§ 2. De ziekenhuisovereenkomst tussen privéziekenhuis en patiënt.	1202
§ 3. Kenmerken van de geneeskundige behandelings- en ziekenhuisovereenkomst ..	1203
A. Een consensuele overeenkomst	1203
B. Een wederkerige of synallagmatische overeenkomst, in beginsel onder bezwarende titel	1204
C. Een overeenkomst <i>intuitu personae</i>	1204
D. In beginsel een duurovereenkomst, soms een ogenblikkelijk contract.	1205

§ 4.	Beëindiging van de geneeskundige behandelingsovereenkomst	1206
	A. Uitvoering van de verbintenissen	1206
	B. Beëindiging in onderling akkoord.	1206
	C. Ontbinding wegens wanprestatie.	1207
	D. Opzegging van de geneeskundige behandelingsovereenkomst	1207
	E. Het overlijden van een der partijen	1208
Afdeling 2.	De buitencontractuele rechtsverhouding tussen arts/ziekenhuis en patiënt	1208
§ 1.	Ontstentenis van overeenkomst.	1208
	A. De pre- en postcontractuele fase	1208
	B. De feitelijke onmogelijkheid om te contracteren en het gebrek aan vrije keuze . . .	1209
	C. Dwangsituaties	1211
	D. Ontstentenis van contracteerbevoegdheid bij de arts-hulp persoon.	1212
	E. Reglementaire rechtsverhouding met openbare ziekenhuizen.	1213
§ 2.	Ongeldigheid van de overeenkomst	1214
§ 3.	De benadeelde is geen contractpartij	1215
§ 4.	De schade vloeit niet voort uit de niet-nakoming van de overeenkomst	1216

Hoofdstuk II.

De aansprakelijkheid van de arts en het ziekenhuis voor eigen gedrag

Thierry VANSWEEVELT	1219
-------------------------------	------

Afdeling 1. De aard van de verbintenissen van de arts en het ziekenhuis . . . . .

§ 1.	Algemene principes	1219
§ 2.	Toepassing op de medische aansprakelijkheid	1222
	A. De algemene regel: de inspanningsverbintenis	1222
	B. De uitzondering: de resultaatverbintenis	1224
	1. De eerbiediging van een welbepaald wettelijk gebod of verbod	1225
	2. Resultaatverbintenis/inspanningsverbintenis voortvloeiend uit de uitdrukkelijke wil van de partijen	1226
	3. Resultaatverbintenis wegens gebrek aan onzeker karakter van het verbintenisresultaat	1227
	a. Principe en toepassingen.	1227
	b. De sterilisatie: inspanningsverbintenis of resultaatverbintenis?	1229
	c. Esthetische chirurgie: inspanningsverbintenis of resultaatverbin- tenis?	1232

Afdeling 2. Aansprakelijkheid van het ziekenhuis voor de gebrekkige organisatie. . . . .

§ 1.	Plicht tot zorgvuldig logement	1234
§ 2.	Levering van deugdelijk voedsel	1234
§ 3.	Ter beschikking stellen van voldoende en bekwaam personeel	1235
§ 4.	Ter beschikking stellen van voldoende en deugdelijke infrastructuur, materiaal en materieel	1238
	A. Veiligheid op architecturaal vlak	1238
	B. Voldoende en deugdelijk materiaal	1239
§ 5.	Een zorgvuldig hygiënebeleid: de ziekenhuisinfecties.	1241
	A. Een zorgvuldig hygiënebeleid.	1241
	B. De aansprakelijkheid voor ziekenhuisinfecties.	1242
§ 6.	Bewakings-, toezichts-, veiligheidsplicht van ziekenhuis/rusthuis	1248

§ 7.	Een zorgvuldige organisatie: tijdschema, communicatie tussen diensten, verlies van patiëntendossier en bewaarneming van goederen van de patiënt.	1252
	A. De naleving van het tijdschema	1252
	B. Een goede communicatie tussen de ziekenhuisdiensten	1253
	C. Het zorgvuldig bijhouden van het patiëntendossier	1253
	D. De zorgvuldige bewaring van goederen van de patiënt	1254
	Afdeling 3. Voorwaarden van de aansprakelijkheid van de arts / het ziekenhuis voor medisch handelen	1258
§ 1.	De fout	1258
	A. De inhoud van het foutbegrip.	1258
	1. De zorgvuldigheidsmaatstaf is objectief.	1258
	a. De beoordeling <i>in abstracto</i> (arts binnen en buiten zijn specialisme handelend)	1258
	b. De plaats van de behandeling	1260
	c. Het tijdstip van de behandeling	1261
	d. De omstandigheden van de behandeling	1262
	e. Uitsluiting van subjectieve elementen: leeftijd, geslacht, ervaring (ASO).	1263
	2. De zorgvuldigheidsmaatstaf is normatief.	1265
	a. De onder artsen gebruikelijke praktijk en professionele richtlijnen.	1265
	b. Scholenstrijd	1268
	3. De vereiste mate van schuld	1270
	B. Het bewijs van de medische fout en het deskundigenonderzoek	1271
	1. Het bewijs van de medische fout	1271
	2. Het deskundigenonderzoek	1274
	C. Toepassingen van het foutbegrip op het medisch handelen	1278
	1. De diagnose	1278
	a. De anamnese en het lichamelijk onderzoek van de patiënt.	1278
	b. Gespecialiseerde diagnosetesten en diagnoseonderzoeken.	1287
	c. Diagnose en aangifte van mogelijk misdrijf aan de gerechtelijke overheid	1291
	2. De eigenlijke behandeling.	1292
	a. Weigering persoonlijke behandeling/hulpverzuim (art. 422 <i>bis</i> Sw.)	1293
	b. Grenzen aan bekwaamheid van arts: consult van of verwijzing naar een collega/ziekenhuis	1300
	c. Het aanvatten, overnemen en verderzetten van een behandeling in veilige omstandigheden.	1304
	d. Een algemene toezichts- en controleplicht	1307
	e. Keuze- en behandelingsfouten	1309
	f. Aandacht voor de gehele patiënt en de proportionaliteitsregel.	1315
	g. Het voorschrijven en de aflevering van geneesmiddelen	1316
	3. De nazorg.	1319
	a. Een algemene toezichtsplicht	1320
	b. Een postinformatieplicht.	1323
§ 2.	De schade.	1323
	A. Algemene principes en bewijs.	1323
	B. Specifieke schadeposten bij medische aansprakelijkheid.	1324

1.	Schade bij uitvoering door andere dan behandelende arts	1324
2.	Morele schade als gevolg van door een fout noodzakelijke bijkomende ingrepen	1324
C.	Schade wegens verlies van een kans	1325
1.	Algemeen	1325
2.	Verlies van genezings- en overlevingskansen	1325
3.	Waardebepaling van de verloren kansen	1327
a.	Algemeen	1327
b.	De hoegrootheid van de vergoedbare kans	1329
4.	Verlies van kansen en het strafrecht	1330
D.	Schade wegens de geboorte van een ongewenst of ongepland kind	1332
1.	De <i>wrongful-pregnancy</i> -vordering en de <i>wrongful-birth</i> -vordering	1332
a.	Probleemstelling en voorbeelden	1332
b.	De wettelijke onderhoudsplicht van de ouders	1333
c.	Voordeelstoerekening	1334
d.	Kosten van ingreep, zwangerschap en geboorte	1335
e.	Inkomstenverlies en opvoedings-, opleidings- en verhuiskosten	1336
2.	De <i>wrongful-life</i> -vordering	1337
3.	De schadebeperkingsplicht	1342
§ 3.	Het oorzakelijk verband	1344
A.	Algemene principes: de equivalentieeler	1344
B.	Het bewijs van het causaal verband	1346
C.	De vreemde oorzaak	1349
1.	Overmacht en medische risico's	1349
2.	Fout van een derde	1353
3.	Eigen fout van de patiënt	1354

Hoofdstuk III.

De aansprakelijkheid van de arts en het ziekenhuis voor andermans daad

Thierry VANSWEEVELT	1357
Afdeling 1. De patiënt contracteert noch met het ziekenhuis noch met de arts	1358
§ 1. Toepassingsgebied	1358
§ 2. Korte historiek	1358
§ 3. De buitencontractuele aansprakelijkheid voor en van de beroepsbeoefenaar-aangestelde, werknemer en ambtenaar	1359
A. De aansprakelijkheid van het ziekenhuis-aansteller	1359
1. Algemene principes	1359
2. De arts als aangestelde	1360
3. Criteria: aard van de gezagsuitoefening	1361
a. Vrijheidsbeperking	1361
b. Algemene criteria en niet-limitatieve feitenbeoordeling	1362
B. De aansprakelijkheid van het ziekenhuis-openbare rechtspersoon	1364
C. De persoonlijke aansprakelijkheid van de beroepsbeoefenaar: werknemer of lid van het overheidspersoneel	1366
D. De buitencontractuele aansprakelijkheid van de arts voor ondergeschikten (art. 1384, lid 3 oud BW)	1369

1. Algemeen	1369
2. De arts-specialist in opleiding (ASO) en de arts niet in opleiding tot specialist (ANIOS)	1369
3. De stagiair of stagelopende student/gediplomeerde	1373
4. De verpleegkundige	1376
Afdeling 2. De patiënt contracteert enkel met de arts, niet met het ziekenhuis	1378
Afdeling 3. De patiënt contracteert enkel met het ziekenhuis, niet met de arts	1380
Afdeling 4. De patiënt contracteert zowel met het ziekenhuis als met de arts	1381
§ 1. De contractuele aansprakelijkheid van het ziekenhuis voor hulppersonen	1382
§ 2. De contractuele aansprakelijkheid van de arts-chirurg voor hulppersonen of de aansprakelijkheid van en voor leden van het medisch team.	1383
A. De contractuele aansprakelijkheid van de chirurg voor hulppersonen.	1383
B. De contractuele aansprakelijkheid van de chirurg voor fouten van verpleegkundigen.	1384
C. De contractuele aansprakelijkheid van teamleden (bv. de anesthesist) en samenwerking met de chirurg	1386
1. De preoperatieve fase	1386
2. De operatieve fase	1389
3. De postoperatieve fase	1390
4. Samenwerking en meningsverschillen tussen chirurg en anesthesist.	1394
Afdeling 5. De centrale aansprakelijkheid van het ziekenhuis	1394
Afdeling 6. De aansprakelijkheid van en voor ziekenhuisorganen	1398
§ 1. De ziekenhuisbeheerder	1398
§ 2. De ziekenhuisdirecteur	1398
§ 3. De hoofdarts/medisch directeur	1400
A. De arts-diensthoud	1401
1. Taken.	1401
2. Aansprakelijkheid voor gebrekkige organisatie	1402
3. Aansprakelijkheid voor andermans fout en voor gebrekkig toezicht	1404
B. De medische raad	1405
C. Het ethisch comité	1408
Afdeling 7. Aansprakelijkheid bij plaatsvervangende	1410
§ 1. Een overeenkomst tussen patiënt en vervanger.	1410
§ 2. Geen overeenkomst tussen patiënt en vervanger	1413
Afdeling 8. Aansprakelijkheid bij consult van een collega-arts.	1414
§ 1. Overeenkomst tussen patiënt en consulent	1414
§ 2. Overeenkomst tussen patiënt en behandelende arts	1414
A. Overeenkomst tussen patiënt en arts en tussen patiënt en consulent	1415
B. Overeenkomst tussen patiënt en behandelende arts, niet met arts-consulent. ...	1416

Hoofdstuk IV.

De aansprakelijkheid van de arts en het ziekenhuis voor schade veroorzaakt door gebrekkige zaken

Thierry VANSWEEVELT	1419
---------------------------	------

Inleiding: voorbeelden en afbakening	1419
--	------

Afdeling 1. De contractuele aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken	1421
---	------

§ 1.	De toepassing van de algemene contractuele aansprakelijkheidsregels	1421
§ 2.	Een soepele aanvaarding van het foutbewijs	1422
§ 3.	De veiligheidsplicht	1423
	A. Principes	1423
	B. Toepassing op zaken in de gezondheidszorg	1423
§ 4.	Artikel 5.230 BW	1427
Afdeling 2. De Wet Productaansprakelijkheid		1427
§ 1.	Algemeen	1427
§ 2.	Het begrip “gebrekkig product”	1428
§ 3.	Het begrip “producent”	1432
§ 4.	De begrippen schade en causaal verband	1432
§ 5.	De bevrijdingsgronden	1433
Afdeling 3. De buitencontractuele aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken		1435
§ 1.	Principes	1435
§ 2.	Toepassing op zaken in de gezondheidszorg	1435

Hoofdstuk V.

De aansprakelijkheid van de tandarts

	Thierry VANSWEEVELT	1439
Afdeling 1. De beroepsuitoefening		1439
Afdeling 2. Aansprakelijkheidsvoorwaarden		1439
§ 1.	Principes	1439
§ 2.	Tandheekundig-technische fouten	1440
§ 3.	Aansprakelijkheid voor gebrekkig materiaal	1442
§ 4.	Geïnformeerde toestemming	1443
	A. De diagnose	1443
	B. De behandelingsalternatieven	1443
	C. Het nut van de behandeling	1444
	D. De doeltreffendheid van de behandeling	1444
	E. De nadelige gevolgen van de behandeling	1444
	F. De kostprijs van de behandeling	1445
	G. De risico’s van de behandeling	1445
	H. De risico’s van niet-behandeling	1446

Hoofdstuk VI.

De aansprakelijkheid van de apotheker

	Thierry VANSWEEVELT	1447
Afdeling 1. De beroepsuitoefening		1447
Afdeling 2. Aansprakelijkheidsvoorwaarden: typologie van fouten		1448
§ 1.	De fout of het gebrek in de conceptie/productie van het geneesmiddel	1448
§ 2.	Fouten in het opstellen, controleren en uitvoeren van het medisch voorschrift	1451
	A. De aflevering van een voorschriftplichtig geneesmiddel zonder voorschrift	1451
	B. Fouten in de uitvoering van het voorschrift	1452
	C. De controle van het voorschrift	1453
§ 3.	Informatiefouten	1455

Hoofdstuk VII.**De aansprakelijkheid van de kinesitherapeut**

Thierry VANSWEEVELT	1457
Afdeling 1. De beroepsuitoefening	1457
Afdeling 2. Aansprakelijkheidsvoorwaarden	1457
§ 1. Principes	1457
§ 2. De grenzen van de bevoegdheid	1458
§ 3. Controleplicht	1459
§ 4. Toezichts- en bijstandsplicht	1459
§ 5. Gebruik van gebrekkig materiaal	1460

Hoofdstuk VIII.**De aansprakelijkheid van de vroedvrouw**

Thierry VANSWEEVELT	1461
Afdeling 1. De beroepsuitoefening	1461
Afdeling 2. Aansprakelijkheidsvoorwaarden	1462
§ 1. Principes	1462
§ 2. Informatieplicht	1463
§ 3. Diagnose en toezicht	1464
§ 4. De plicht een arts te raadplegen of de patiënt door te verwijzen	1466
A. Tijdsige hulp	1466
B. De hulp van een bekwame persoon	1467
C. De informatieplicht t.a.v. de arts	1467
§ 5. Fouten tijdens de bevalling	1468

Hoofdstuk IX.**De aansprakelijkheid van de verpleegkundige**

Thierry VANSWEEVELT	1469
Afdeling 1. De beroepsuitoefening	1469
Afdeling 2. Aansprakelijkheidsvoorwaarden	1470
§ 1. Principes	1470
§ 2. Plicht tot het verstrekken en inwinnen van informatie	1471
§ 3. Aansprakelijkheid bij uitvoering van verpleegkundige verstrekkingen	1471
§ 4. Toezichts- en controleplicht	1473
§ 5. De grenzen van de bevoegdheid	1475
§ 6. Aansprakelijkheid en het verpleegkundig dossier	1477

Hoofdstuk X.**De aansprakelijkheid van de zorgkundige**

Thierry VANSWEEVELT	1479
Afdeling 1. De beroepsuitoefening	1479
Afdeling 2. Aansprakelijkheidsvoorwaarden	1480
§ 1. Principes	1480
§ 2. Informatieplicht	1481

§ 3.	Aansprakelijkheid bij uitvoering van zorgkundige verstrekkingen	1481
§ 4.	Toeziets- en controleplicht (veiligheidsplicht)	1481
§ 5.	De grenzen van de bevoegdheid	1482
§ 6.	Aansprakelijkheid en het verpleegkundig dossier	1482

Hoofdstuk XI.

Specifieke verweermiddelen

	Thierry VANSWEEVELT	1483
Afdeling 1.	De verjaring van de aansprakelijkheidsvordering	1483
§ 1.	Principes	1483
§ 2.	De verjaring van de contractuele aansprakelijkheidsvordering (art. 2262bis, § 1, lid 1 oud BW)	1484
§ 3.	De verjaring van de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering (art. 2262bis, § 1, lid 2 oud BW)	1485
A.	De relatieve of subjectieve verjaringstermijn van 5 jaar	1486
1.	Kennis van de schade	1486
a.	Algemeen	1486
b.	De afgeleide kennis	1487
c.	Kennis van de schade, niet van de omvang van de schade	1489
2.	Het causaal verband tussen gedrag en schade	1490
3.	De kennis van de identiteit van de aansprakelijke persoon	1493
a.	De begrippen “kennis” en “identiteit”	1493
b.	Het begrip “aansprakelijke persoon”	1496
4.	Kennis door wie: verschillende benadeelden, wils- en handelings- onbekwamen	1497
5.	Vertrekpunt verjaringstermijn bij schadeverergering	1498
B.	De absolute of objectieve verjaringstermijn van 20 jaar	1500
1.	Principe	1500
2.	Vertrekpunt: het schadeverwekkend feit	1500
3.	Absolute verjaringstermijnen en het recht op toegang tot de rechter	1500
C.	Voorbehoud voor de toekomst	1501
D.	Stuitings- en schorsingsgronden	1502
1.	Stuitingsgronden	1502
a.	Grondslag en principe	1502
b.	Soorten stuitingsgronden	1502
2.	Schorsingsgronden	1503
a.	Grondslag en principe	1503
b.	Soorten schorsingsgronden	1503
§ 4.	De verjaring van de vordering in de Wet Productaansprakelijkheid	1505
§ 5.	De verjaring van de rechtstreekse vordering in de Verzekeringwet 2014	1506
§ 6.	De verjaring van de vordering in tussenkomst en vrijwaring	1508
Afdeling 2.	Contractuele aansprakelijkheidsregelingen	1510
§ 1.	De kennis en aanvaarding	1510
§ 2.	De geoorloofdheid van het beding	1511

Hoofdstuk XII.**De Wet Medische Ongevallen**

Wannes BUELENS en Thierry VANSWEEVELT	1515
Afdeling 1. De uitgangspunten en doelstellingen van de wet	1515
§ 1. De oprichting van een Fonds Medische Ongevallen	1515
§ 2. Een minnelijke, kosteloze, snelle en eenvoudige procedure, inclusief vermindering van aantal gerechtelijke procedures	1516
§ 3. Een subjectief recht op schadevergoeding bij een medisch ongeval zonder aansprakelijkheid	1517
§ 4. De preventie van ongevallen	1518
§ 5. Het tweesporensysteem	1519
§ 6. Behoud van het gemene aansprakelijkheidsrecht en subrogatie ziekenfonds	1520
§ 7. Een evenwichtige begroting via schadedrempels en stabilisering van verzekeringspremies	1521
Afdeling 2. Het toepassingsgebied	1522
§ 1. Het personele toepassingsgebied	1522
A. Aanspraakgerechtigden: de patiënt en zijn na(ast)bestaande(n)	1522
B. Beroepsbeoefenaars	1523
C. Verzorgingsinstellingen	1524
§ 2. Het materiële toepassingsgebied	1526
A. Principe: alle verstrekkingen van gezondheidszorg in causaal verband met de schade	1526
B. Uitzonderingen	1528
1. Experimenten en klinische proeven op de menselijke persoon	1528
2. Niet terugbetaalde verstrekkingen met een esthetisch doel	1529
3. Producten?	1530
4. Diensten zonder band met gezondheidszorg	1533
5. Verzuimen om zorg te verlenen	1534
C. Vraagpunten	1535
1. Orgaanwegneming met het oog op transplantatie	1535
2. Ziekenhuisinfecties	1536
3. <i>Wrongful-birth</i> -, <i>wrongful-pregnancy</i> - en <i>wrongful-life</i> -vorderingen	1537
4. Wet Menselijk Lichaamsmateriaal	1539
5. Schending van de Wet Patiëntenrechten	1540
§ 3. Territoriaal toepassingsgebied	1541
§ 4. Temporeel toepassingsgebied	1541
Afdeling 3. De voorwaarden voor vergoeding door het fonds	1542
§ 1. Algemene principes	1542
A. Het tweesporensysteem en de schade als gevolg van gezondheidszorg	1542
B. Vier vergoedingsgevallen en vier schadedrempels	1543
§ 2. Een medisch ongeval zonder aansprakelijkheid dat ernstige schade heeft veroorzaakt	1544
A. Het begrip medisch ongeval zonder aansprakelijkheid	1544
1. De benaming medisch ongeval zonder aansprakelijkheid	1544
2. Vier bestaansvoorwaarden	1544
a. Een ongeval in verband met een gezondheidszorgverstrekking dat niet voortvloeit uit (de evolutie van) de toestand van de patiënt	1545

b.	Een ongeval dat geen aanleiding geeft tot aansprakelijkheid van een zorgverlener	1548
c.	Abnormale schade	1552
B.	Uitgesloten medische handelingen	1582
1.	Het therapeutisch falen	1582
2.	De verkeerde diagnose zonder fout	1584
C.	Ernstige schade	1586
1.	Inleiding	1586
2.	Een blijvende invaliditeit van minstens 25%	1588
3.	Een tijdelijke arbeidsongeschiktheid van zes maanden	1590
4.	Bijzonder zware verstoring van de levensomstandigheden	1596
5.	Het overlijden van de patiënt	1599
§ 3.	Aansprakelijkheid van de zorgverlener zonder (voldoende) verzekeringsdekking	1600
§ 4.	Aansprakelijkheid van de zorgverlener die wordt betwist, en ernstige schade	1602
§ 5.	Kennelijk ontoereikend voorstel van verzekeraar bij aansprakelijkheid van zorgverlener	1603
	Afdeling 4. Het Fonds Medische Ongevallen	1604
§ 1.	Oprichting van het fonds en samenstelling van het beheerscomite	1604
§ 2.	Taken van het fonds	1607
A.	De advies-, bemiddelings- en vergoedingsfunctie	1607
B.	Preventieve functie	1608
C.	Een registratiefunctie	1608
D.	Een rapporteringsfunctie	1608
§ 3.	Financiering van het fonds en kostprijs van het tweesporensysteem	1609
§ 4.	Werking van het fonds	1610
	Afdeling 5. De procedure voor het fonds	1611
§ 1.	De aanvraag	1611
A.	Doel: laagdrempelig	1611
B.	De aanvrager	1611
C.	Vorm en inhoud van de aanvraag	1612
D.	De ontvankelijkheid van de aanvraag	1613
1.	Het fonds is niet bevoegd op territoriaal vlak	1613
2.	Het fonds is niet bevoegd op materieel vlak	1613
3.	Het fonds is niet bevoegd op temporeel vlak qua inwerkingtreding van de wet	1614
4.	Het fonds is niet bevoegd op temporeel vlak qua verjaring	1614
5.	De aanvrager heeft geen belang of hoedanigheid in de zin van artikel 17 Ger.W.	1614
6.	De aanvrager is reeds vergoed voor dezelfde schade via een minnelijke regeling	1615
7.	De aanvrager is reeds vergoed voor dezelfde schade via een gerechtelijke procedure	1615
8.	De eis werd reeds ongegrond verklaard	1615
E.	De aanvraag voor het fonds en de schorsing van de burgerlijke vordering en de informatieplicht van de aanvrager	1616
§ 2.	De behandeling van de aanvraag	1619
A.	De ontvangstbevestiging	1619

B.	Het recht om bijkomende relevante informatie op te vragen	1619
1.	Bij wie kan het fonds informatie opvragen?	1619
2.	Welke informatie kan het fonds opvragen?	1620
a.	Inzage en afschrift van het patiëntendossier	1621
b.	Het ombudsdossier	1624
c.	Het dossier van de raadsarts van de verzekeraar	1625
3.	Procedure indien de bestemming van het verzoek van het fonds niet antwoordt	1625
a.	Termijn waarbinnen moet worden geantwoord op het verzoek van het fonds	1625
b.	Sancties bij gebrek aan reactie van de aanvrager of zijn recht- hebbenden	1625
c.	Sancties bij gebrek aan reactie van andere personen dan de aanvrager of zijn rechthebbenden	1626
C.	De organisatie van een deskundigenonderzoek	1628
1.	De mogelijkheid of de verplichting van een deskundigenonderzoek	1628
2.	De wraking van een deskundige	1631
3.	De kosteloosheid van het deskundigenonderzoek	1632
4.	De waarde van het door het FMO georganiseerde (tegensprekelijk) deskundigenonderzoek in het kader van een navolgende gerechtelijke procedure	1633
D.	Het horen van partijen en de bijstand van partijen	1638
E.	De aangifte bij de administratieve, tuchtrechtelijke of gerechtelijke overheden ...	1639
§ 3.	Het advies van het fonds	1640
A.	De ‘indicatieve’ termijn van zes maanden	1640
B.	De mogelijke inhoud van het advies	1641
1.	Een of meer zorgverleners zijn aansprakelijk	1641
2.	Een medisch ongeval zonder aansprakelijkheid	1642
3.	Noch aansprakelijkheid van zorgverlener noch een medisch ongeval zonder aansprakelijkheid met ernstige schade	1642
C.	De kennisgeving van het advies	1643
D.	Het niet-bindend karakter van het advies	1644
E.	Betwisting van het advies van het FMO	1645
1.	Betwisting van het advies op basis van de initiële bewoordingen van artikel 23, lid 2 WMO	1645
2.	Betwisting van het advies op basis van de gewijzigde bewoordingen van artikel 23, lid 2 WMO	1646
§ 4.	Het voorstel van het Fonds Medische Ongevallen	1651
A.	Gevallen waarin het fonds een vergoedingsvoorstel formuleert	1651
1.	Een medisch ongeval zonder aansprakelijkheid met ernstige schade of een aansprakelijkheid van de zorgverlener die onvoldoende gedekt is door een verzekeraar	1651
2.	De aansprakelijkheid van de zorgverlener	1652
a.	Aansprakelijkheid van de volgens het fonds aansprakelijke zorg- verlener wordt betwist door de aansprakelijkheidsverzekeraar	1653
b.	De aansprakelijkheidsverzekeraar formuleert een kennelijk ontoereikend vergoedingsvoorstel	1655

B.	De omvang van de schadevergoeding: integraal, voorlopig of definitief en subsidiair	1656
1.	Een integrale schadevergoeding	1656
2.	Een voorlopige of definitieve schadevergoeding	1657
3.	Een subsidiaire of residuaire schadevergoeding	1658
a.	De cumulregel van artikel 25, § 4 WMO	1658
b.	Vergoedingen en uitkeringen buiten de cumulregel van artikel 25, § 4 WMO	1660
4.	De reactie van de aanvrager op het vergoedingsvoorstel van het fonds ...	1663
§ 5.	De mogelijke houding van de aansprakelijkheidsverzekeraar bij aansprakelijkheid van de zorgverlener	1665
A.	De betaling door de verzekeraar of door verschillende verzekeraars	1665
B.	Het kennelijk ontoereikende voorstel van de verzekeraar	1666
C.	Geen (tijdig) vergoedingsvoorstel van de verzekeraar	1668
D.	De betwisting van de aansprakelijkheid door de verzekeraar of de zorgverlener ..	1669

Hoofdstuk XIII.

De beroepsbeoefenaar en het strafrecht

Valerie CHRISTENS, Sander BRIKÉ & Ann DIERICKX	1671
--	------

Afdeling 1. Onwettige uitoefening van de geneeskunde	1671
§ 1. Handelingen	1672
A. Algemeen	1672
B. Preventie	1673
C. Diagnose	1674
D. Therapie	1676
E. Louter esthetische geneeskundige en heelkundige ingrepen	1677
F. Nazorg	1678
G. Overige voorbehouden handelingen	1678
§ 2. Gewoonte	1679
A. Algemeen	1679
B. Uitzonderingen	1680
§ 3. Onbevoegdheid	1681
A. Algemeen	1681
B. Impact Kwaliteitswet	1683
§ 4. Moreel element	1684
§ 5. Strafrechtelijke gevolgen	1685
A. Algemeen	1685
B. Gevolgen	1686
C. De bijzondere verbeurdverklaring	1688
§ 6. Burgerrechtelijke gevolgen	1691
Afdeling 2. Medewerking aan het onwettig uitoefenen van de geneeskunde en naamlening. ...	1695
Afdeling 3. Valsheid in medische getuigschriften	1696
§ 1. Hoedanigheid	1697
§ 2. Medisch getuigschrift	1697
§ 3. Valsheid	1698
§ 4. Moreel element	1699

§ 5.	Mogelijke schade.....	1700
§ 6.	Strafrechtelijke gevolgen.....	1701
Afdeling 4. Inbreuken op de GvU-wet.....		1702
§ 1.	Handelingen.....	1702
§ 2.	Bijzonderheden strafprocedure.....	1702
	A. Opsporing en onderzoek.....	1702
	B. Vervolging.....	1703
§ 3.	Strafrechtelijke gevolgen.....	1705
§ 4.	Burgerlijke gevolgen.....	1705
<i>Trefwoordenregister.....</i>		<i>1707</i>

FUNCTIEBESCHRIJVINGEN

EDITORS EN AUTEURS

Thierry Vansweevelt (°1961) is gewoon hoogleraar aan de UAntwerpen. Hij doceert er “Aansprakelijkheidsrecht en risicoverzekeringen” en “Gezondheidsrecht”. Zijn proefschrift “De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de arts en het ziekenhuis” werd bekroond met de prestigieuze Fernand Collin-Prijs 1992 en hij ontving voor zijn gehele oeuvre de Prijs Onderzoeksraad UAntwerpen. Van 2003 tot 2006 was hij decaan van de rechtsfaculteit van de UAntwerpen. Hij is, samen met Britt Weyts, auteur van het *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht* en editor van de *Handboeken Verbintenissenrecht en Verzekeringsrecht*. Hij is initiatiefnemer en voorzitter van de Antwerp Health Law and Ethics Chair (Ahlec) en hoofdredacteur van het *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht/Revue de droit de la santé*. Hij is de eerste jurist die werd benoemd tot lid van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde. Hij is tevens bestuurder in de Board of Governors van de World Association for Medical Law. Hij is als advocaat-partner verbonden aan het advocatenkantoor Dewallens & partners.

Filip Dewallens (°1964) is hoofddocent aan de UAntwerpen en bijzonder gasthoogleraar aan de KU Leuven. Hij is houder van de Bank J. Van Breda & Co *research grant* en van de Zorgnet-Icuro *research grant* binnen de Antwerp Health Law and Ethics Chair (Ahlec). Hij is redactielid van het *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht/Revue de droit de la santé* en co-editor van de Reeks Gezondheidsrecht (Intersentia). Op internationaal niveau werkte Filip als opdrachthouder van het IMF, de Wereldbank en de Raad van Europa. Als advocaat en managing partner van het advocatenkantoor Dewallens & partners is hij voornamelijk actief in het ziekenhuisrecht en het bestuurlijk gezondheidsrecht. Zo begeleidde hij het fusieproces van meer dan dertig ziekenhuizen en adviseert hij ziekenhuisbesturen en artsenororganisaties. Tussen 2004 en 2009 was hij zelf bestuurder van ZiekenhuisNetwerk Antwerpen (ZNA) en tussen 2014 en 2018 was hij lid van de raad van bestuur van de KU Leuven. Filip is sinds 1996 onafgebroken voorzitter van de Vlaamse Vereniging voor Gezondheidsrecht.

AUTEURS

Tom Balthazar (°1962) is hoofddocent gezondheidsrecht aan de Universiteit Gent en juridisch adviseur bij Zorgnet-Icuro, de koepelorganisatie van Vlaamse ziekenhuizen en zorginstellingen.

Hij werkte 20 jaar als advocaat en was voorzitter van de federale commissie patiëntenrechten en lid van het raadgevend comité voor bio-ethiek. Hij is lid van de ethische commis-

sie van het Universitair Ziekenhuis Gent. Sinds 2019 is hij voorzitter van de kamer Gezondheid van de Vlaamse Raad Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Sinds 2020 is hij lid van de toezichtcommissie van het Vlaams Instituut voor Kwaliteit in de Zorg, voorzitter van het bestuursorgaan van het centrum voor geestelijke gezondheidszorg Adentro en bestuurder bij de geïntegreerde zorgorganisatie I-Mens.

Hij studeerde rechten in Gent (UGent, 1985) en Brussel (ULB, 1986) en doctoreerde in 2000 met een proefschrift over de taak van de arts bij de toepassing van het sociaal recht.

Tom publiceerde over beroepsgeheim, privacybescherming, patiëntenrechten en aansprakelijkheid in de gezondheidszorg. Hij doceert gezondheidsrecht en ziekenhuiswetgeving in de faculteiten rechten, psychologie en geneeskunde en gezondheidswetenschappen.

Hij is 'national contactperson' voor België van de 'European Association for Health Law' en 'liaison officer' van de 'European Hospital and Healthcare Federation HOPE'.

Sander Briké (°1991) studeerde rechten aan de KU Leuven en de Université de Rennes I (Fr.). Daarna werkte hij als attaché op de diplomatieke afdeling van de Belgische ambassade in Bangkok. Hij is sinds 2015 ingeschreven aan de Balie te Leuven en als advocaat verbonden aan het advocatenkantoor Dewallens & partners. Hij behaalde het postgraduaat 'Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek' aan de UA Antwerpen en volgde de Bijzondere Opleiding Cassatieprocedure in Strafzaken. Sinds 2021 is Sander ook deeltijds verbonden aan de UA Antwerpen als vorser op de Antwerp Health Law and Ethics Chair (Ahlec). Onder het promotorschap van Prof. Thierry Vansweevelt en Prof. Filip Dewallens bereidt hij een doctoraat voor over het juridische statuut van de arts als ondernemer en als beoefenaar van een vrij beroep. Hij publiceert en geeft geregeld lezingen over diverse onderwerpen binnen het gezondheidsrecht.

Nils Broeckx (°1987) studeerde rechten aan de UA Antwerpen. In 2016 promoveerde hij aan de UA Antwerpen tot doctor in de rechten op een proefschrift met als titel "Orgaantransplantatie. Een juridische analyse", dat werd bekroond met de tweejaarlijkse wetenschappelijke prijs voor het gezondheidsrecht André Prims. Van 2016 tot 2021 was hij werkzaam als advocaat in het advocatenkantoor Dewallens & partners. Sinds 2021 is hij actief als legal consultant bij Ask Q, waar hij zich voornamelijk toespitst op gegevensbescherming (GDPR). Nils doceert eveneens de college's gegevensbescherming in het Postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek aan de UA Antwerpen. Ten slotte is Nils ook lid van het ethisch comité van AZ Klina te Brasschaat.

Wannes Buelens (°1991) studeerde rechten aan de Universiteit Antwerpen en promoveerde in 2018 tot doctor in de rechten aan dezelfde instelling met een proefschrift over het medisch ongeval zonder aansprakelijkheid (MOZA). Dit proefschrift werd uitgegeven bij Intersentia en bekroond met de tweejaarlijkse André Prims-prijs voor het Gezondheidsrecht. Sinds 2018 is Wannes advocaat met specialisatie in het verbintenissen-, aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. Hij is tevens verbonden aan de Universiteit Gent als praktijkassistent gezondheidsrecht en aan de Universiteit Antwerpen als vrijwillig wetenschappelijk medewerker bij de onderzoeksgroep persoon & vermogen.

Valerie Christens (°1992) studeerde rechten aan de Vrije Universiteit Brussel. Ze was tot april 2022 als advocaat verbonden aan het kantoor Dewallens & partners en aan de balie van

Leuven. Zij verdiepte zich voornamelijk in het gezondheidsrechtelijk straf- en tuchtrecht. Zij bouwde tevens een bijzondere expertise op inzake de aanrekening van zorgverstrekkingen. Valerie werkt sinds april 2022 als jurist bij het clinical trial center van UZ Leuven, waar zij juridische ondersteuning geeft aan de onderzoeksactiviteiten van UZ Leuven. Zij is onder meer verantwoordelijk voor het nazicht en de onderhandeling van allerhande overeenkomsten met betrekking tot het klinisch onderzoek. Zij geeft ook juridische ondersteuning aan de ethische commissie van UZ Leuven.

Bob De Mars (°1986) behaalde zijn diploma van master in de rechten in 2009 aan de KU Leuven. Hij deed aansluitend onderzoek als wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Sociaal Recht naar het juridisch kader van de facturatie en tenlasteneming van buitenlandse patiënten binnen de Belgische ziekenhuisfinanciering. Sinds 2011 is Bob als expert internationaal socialezekerheidsrecht werkzaam bij de Dienst voor Uitkeringen van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, met focus op de coördinatie van het recht op ziekte-, moederschaps- en invaliditeitsuitkeringen in grensoverschrijdende context.

Thomas De Meese (°1969) studeerde rechten aan de UAntwerpen en behaalde vervolgens een master in Europese Studies aan het Europacollege. In 1993 schreef hij zich in als advocaat aan de balie te Brussel. Sinds 2001 is hij vennoot van het advocatenkantoor Crowell & Moring LLP in Brussel, waar hij er de mededingingsrechtelijke praktijk leidt. Hij is lid van de redactieraad van het tijdschrift voor Belgisch mededingingsrecht *Competitio* en heeft verschillende wetenschappelijke publicaties op zijn naam staan in het domein van het mededingingsrecht. Bij Crowell & Moring legt Thomas zich toe op het Belgisch en Europees mededingingsrecht. In die hoedanigheid heeft hij doorheen de jaren verschillende spelers in de sector van de gezondheidszorg bijgestaan.

Margaux Defauw (° 1994) behaalde haar masterdiploma rechten aan de KU Leuven (2018). Daarna specialiseerde ze zich verder in het medisch recht door de LLM Medical Law te volgen aan Queen Mary University of London (2019) en het postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek aan de Universiteit Antwerpen (Ahlec, 2021). Margaux is verbonden aan de balie van Leuven en is advocaat in het kantoor Dewallens & partners. Ze is breed georiënteerd in het gezondheidsrecht, maar legt zich in het bijzonder toe op medische hulpmiddelen, geneesmiddelen en farmaceutisch recht.

Elise Degroote (°1972) studeerde rechten aan de KU Leuven en behaalde het postgraduaat 'Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek' (AHLEC) aan de UAntwerpen. Tot 2003 was zij verbonden aan het Instituut voor Contractenrecht van de KU Leuven. Daarna werkte zij als legal counsel bij de studiedienst van de Orde van Vlaamse Balies en de Algemene Pharmaceutische Bond, de federale beroepsvereniging van zelfstandige apothekers. Van 2016 tot 2021 was zij als advocaat verbonden aan het kantoor Dewallens & partners. Sinds 1 september 2021 is zij als advocaat verbonden aan het kantoor resolut.

Evelien Delbeke (°1983) studeerde rechten aan UGent en promoveerde in 2011 aan de Universiteit Antwerpen als doctor in de rechten met het proefschrift *Juridische aspecten van*

zorgverlening aan het levenseinde. Dit boek werd bekroond met de André Prims-Prijs 2010-2011. Zij is verbonden aan de UAntwerpen als gastprofessor-coördinator van de *Antwerp Health Law and Ethics Chair (Ahlec)* en is tevens academisch coördinator in het Postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek. Evelien Delbeke is sinds 2012 actief als advocaat in het gezondheidsrecht en tevens erkend bemiddelaar in burgerlijke en handelszaken en erkend collaboratief advocaat. Zij is redactielid van het Tijdschrift voor Gezondheidsrecht, lid van het College Klinische Proeven en lid van de ethische en deontologische commissie van de Vlaamse Vereniging voor Logopedisten. Zij geeft trainingen bij Mediv (Mediation Instituut Vlaanderen) en DPI (Data Protection Institute) en spreekt en publiceert regelmatig over diverse topics binnen het gezondheidsrecht.

Ann Dierickx (°1973) studeerde rechten aan de KU Leuven en de Université I de Rennes (France). Zij promoveerde aan de KU Leuven in 2005 als doctor in de rechten met het proefschrift *Toestemming en strafrecht. Een strafrechtsdogmatische analyse van de toestemming en de strafrechtelijke bescherming van lijf en leven*. Ann is redactielid van onder meer het *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht/Revue de droit de la santé*. Zij is gastprofessor aan de UAntwerpen. Aan de Rechtsfaculteit staat ze in voor de module “Beroepsbeoefenaars” in het Postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek (AHLEC). Aan de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen doceert ze “Farmaceutische Wetgeving en Deontologie”. Ann is als advocaat-partner verbonden aan het advocatenkantoor Dewallens & partners. Zij is actief binnen het brede domein van het gezondheidsrecht, maar met een bijzondere interesse voor de medische beroepenwetgeving (artsen, apothekers, paramedici enz.) en voor de publiekrechtelijke aspecten van het gezondheidsrecht.

Willeke Dijkhoffz (°1968) studeerde verpleegkunde aan het Sint-Vincentiusinstituut te Antwerpen. Daarna behaalde ze haar licentie in de rechten aan de UAntwerpen. Zij was de eerste Nederlandstalige ombudspersoon bij de Federale ombudsdienst “Rechten van de patiënt”, waarvan het jaarverslag (2004) in 2006 bekroond werd met de André Prims-Prijs voor het Gezondheidsrecht. Zij is afgevaardigd beheerder van de GZA ziekenhuizen. Willeke doceert medisch recht aan de AP Hogeschool te Antwerpen en ze is ondervoorzitter van de Antwerp Health Law and Ethics Chair (Ahlec).

Marlies Eggermont (°1981) behaalde in 2002 het diploma van vroedvrouw aan de Arteveldehogeschool te Gent. Terwijl ze als vroedvrouw werkte in een Brussels ziekenhuis, studeerde ze in 2006 met vrucht af aan de faculteit rechten van de Gentse universiteit. Vervolgens stapte ze in de advocatuur met als specialisatie gezondheidsrecht en aansprakelijkheid. Sinds het najaar van 2009 onderwijst ze de studenten van verschillende bacheloropleidingen in de gezondheidszorg aan de Arteveldehogeschool over het gezondheidsrecht en het sociaal recht. In 2018 finaliseerde ze haar doctoraat inzake de juridisering van de beroepsuitoefening van de Belgische vroedvrouw. Sinds midden 2018 is ze tevens als praktijkassistente gezondheidsrecht verbonden aan de UGent.

Tom Goffin (° 1983) studeerde rechten aan de KU Leuven en doctoreerde in 2012 op het proefschrift “De professionele autonomie van de arts. De rechtspositie van de arts in de arts-patiëntrelatie”. Tom is docent Gezondheidsrecht aan de Universiteit Gent waar hij deel uit-

maakt van het onderzoeksplatform Metamedica, dat onderzoek verricht naar de technologische evoluties binnen de gezondheidszorg. Hij is ondervoorzitter van het expertisecentrum Quality and Safety Ghent, dat zich richt op de kwaliteit en veiligheid in de eerstelijnszorg en transmurale zorg. Tom is voorzitter van de Federale Commissie Rechten van de Patiënt, lid van het Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-ethiek en expert gezondheidsrecht van de Hoge Gezondheidsraad.

Tom is co-auteur van de Codex Gezondheidsrecht, lid van de redactieraad van het Tijdschrift voor Gezondheidsrecht, co-editor van de International Encyclopaedia on Medical Law en managing editor van the European Journal of Health Law. Voor dit tijdschrift is hij samen met Jos Dute verantwoordelijk voor een vaste rubriek over de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens m.b.t. de gezondheidszorg in het *European Journal of Health Law*.

Coralie Herijgers (°1991) studeerde rechten aan de Universiteit Antwerpen (magna cum laude, 2014). In 2020 promoveerde zij tot doctor in de rechten aan dezelfde universiteit met het proefschrift “*Artsen en deontologie*” (Intersentia, 2021).

Ze heeft een brede interesse in het gezondheidsrecht. Ze beschikt door haar academisch werk over een specifieke expertise inzake rechten en plichten van artsen en medische ethiek.

Coralie Herijgers publiceert en geeft lezingen in binnen- en buitenland over o.a. medische deontologie en professionele codes. Ze is als academisch medewerker verbonden aan de Universiteit Antwerpen. Coralie is momenteel werkzaam als jurist bij het Agentschap Zorg en Gezondheid van de Vlaamse overheid, waar ze zich verder toelegt op o.a. de ziekenhuisregelgeving en de preventieve gezondheidszorg.

Christophe Lemmens (°1984) studeerde in 2007 af als master in de rechten aan de UA Antwerpen. Daarna was hij als onderzoeker verbonden aan de rechtsfaculteit van de UA Antwerpen en aan de faculteit rechten en criminologie van de VUB. In 2008 werd Christophe tijdens het World Congress on Medical Law in Beijing (China) uitgeroepen tot eerste laureaat van het Young Researchers Forum. In 2011 kreeg hij als enige laureaat in de humane wetenschappen een aanmoedigingsbeurs voor jonge vorsers aangeboden door de Onderzoeksraad van de UA Antwerpen. Hij doctorerde op een proefschrift met als titel Voorafgaande wilsverklaringen met betrekking tot het levenseinde, waarvoor hij in 2014 de André Prims-Prijs voor het Gezondheidsrecht ontving. Sinds 2013 maakt hij als advocaat deel uit van het advocatenkantoor Dewallens & partners en sinds 2020 is hij er partner. Hij legt zich toe op het gezondheidsrecht in ruime zin, publiceert zeer regelmatig en is een veelgevraagd spreker.

Steven Lierman (°1975) is hoogleraar bestuursrecht en gezondheidsrecht aan de KU Leuven en deeltijds hoofddocent internationaal en Europees gezondheidsrecht aan de UA Antwerpen. Hij is ondervoorzitter van het beheerscomité van het Fonds voor de Medische Ongevallen, lid van de ethische commissie zorg van UZ Leuven/KU Leuven en van het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek. Daarnaast is hij lid van de board of directors van de European Association of Health Law. Van 2003 tot 2012 was hij referendaris bij het Hof van Cassatie. Voor de handeeditie van zijn proefschrift over *voorzorg, preventie en aansprakelijkheid*, dat hij verdedigde aan de UA Antwerpen, werd hij in 2006 bekroond met zowel de wetenschappelijke prijs voor het gezondheidsrecht André Prims als met de Fernand Collin-prijs. Hij

schreef in 2010 samen met Prof. Dr. Walter Van Gerven het *Algemeen deel, veertig jaar later* in de reeks *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*.

Paul Schoukens (°1969) is gewoon hoogleraar aan KU Leuven, waar hij Europees, internationaal en nationaal socialezekerheidsrecht doceert. Hij is houder van de Instituut Gak Leerstoel Internationaal en Europees socialezekerheidsrecht aan de Universiteit van Tilburg (departement Private, Business and Labour Law). Hij promoveerde in 1999 aan de KU Leuven op het proefschrift *Sociale zekerheid van de zelfstandige. Impact van het vrij verkeer van zelfstandigen*. Hij is er voorzitter van de afdeling arbeids- en socialezekerheidsrecht en secretaris-generaal van het Europees Instituut Sociale Zekerheid (EISS). Hij is programmadirecteur van de gespecialiseerde Master European Social Security. Paul is verder lid van de Raad van Bestuur van het VUTG (Vlaams Agentschap Uitbetaling Groeipakket). Aan de faculteit Rechtsgeleerdheid en Criminologische Wetenschappen is hij eveneens academisch verantwoordelijk voor de studenten- en stafmobiliteit en voor de double degrees.

Raf Van Goethem (°1967) studeerde rechten aan de KU Leuven. In 1990 en 1991 was hij als assistent verbonden aan het Instituut voor Sociaal Recht van de KU Leuven. Na zijn stage aan de balie te Brussel vestigde hij zich in 1994 als advocaat in Leuven en richtte mee het advocatenkantoor *Dewallens & Van Goethem* op. Vandaag is hij als venoot in het advocatenkantoor *Dewallens & partners* verantwoordelijk voor het medisch procesrecht en publiceert hij over het statuut van de ziekenhuisarts in het algemeen en over de problematiek rondom de afzetting van ziekenhuisartsen, artsenassociaties en tuchtrecht in het bijzonder. Raf is EMS-gastprofessor van de HUBrussel, waar hij gezondheidsrecht doceert in het postuniversitair programma *“Algemeen Management voor geneesheren-specialisten”* en in het postgraduaat *“Management in de gezondheids- en welzijnszorg”*.

Aline Vanhove (°1995) studeerde rechten aan de UAntwerpen. Vervolgens volgde zij het “Postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek” aan de Universiteit Antwerpen (AHLEC). Aline is verbonden aan het advocatenkantoor *Dewallens & partners*. Zij is actief binnen het brede domein van het gezondheidsrecht, met een bijzondere interesse voor het aansprakelijkheidsrecht, het statuut van de beroepsbeoefenaar en de patiëntenrechten.

Eline Vanluchene (°1993) studeerde rechten aan de Universiteit Gent, de Universiteit van Letland en de Riga Graduate School of Law. Na afloop van haar studies schreef zij zich in aan de balie van Gent om zich verder toe te spitsen op het gezondheidsrecht. Sinds augustus 2018 is Eline ingeschreven aan de balie van Leuven en maakt zij deel uit van het advocatenkantoor *Dewallens & partners*. In 2019 behaalde zij het “Postgraduaat Gezondheidsrecht en Gezondheidsethiek” (AHLEC) aan de UAntwerpen.

An Vijverman (°1974) studeerde rechten aan de FUNDP te Namen, aan Queen Mary and Westfield College (University of London) en aan de KU Leuven. In 1997 schreef ze zich in aan de balie. Sinds 2004 is ze partner binnen het advocatenkantoor *Dewallens & partners*. Ze is er in het bijzonder verantwoordelijk voor het recht inzake medische gegevensverwerking, health technology, life sciences (waaronder farmaceutisch recht en medische hulpmiddelenrecht) en RIZIV-procedures. An is onder meer auteur van de Belgische bijdrage in de

internationale revue *Getting the Deal Through – Life Sciences*, co-auteur van het verzamelwerk *Chapters on Pharmaceutical Law* en co-editor van het boek *Nomenclatuur en tegemoetkoming in de zorg. Situering, criteria, praktijk en rechtsbescherming*. Tussen 2011 en 2013 verrichte ze voor de AP Hogeschool Antwerpen onderzoek over het elektronisch patiëntendossier in ziekenhuizen. Dit onderzoek resulteerde in haar monografie *Het elektronisch medisch dossier. Praktische en juridische knelpunten*. An is ook redactielid van het *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht/Revue de droit de la santé*. Zij is EMS-gastprofessor aan de HUBrussel en is als trainer verbonden aan het European Center for Research Training (ECCRT).

LIJST MET AFGEKORTE WETGEVING

Arbeidsongevallenwet	arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, <i>BS</i> 24 april 1971
Arbeidsovereenkomstenwet	wet van 3 juli 1978 op de arbeidsovereenkomst, <i>BS</i> 22 augustus 1978
Arbeidsrelatieswet	Titel XIII van de programmawet (I) van 27 december 2006 wat de aard van de arbeidsrelaties betreft, <i>BS</i> 28 december 2006
Bloedwet	wet van 5 juli 1994 betreffende bloed en bloederivaten van menselijke oorsprong, <i>BS</i> 8 oktober 1994
BW	Burgerlijk Wetboek
Embryowet	wet van 11 mei 2003 betreffende het onderzoek op embryo's in vitro, <i>BS</i> 28 mei 2003
Europees Verdrag Mensenrechten en Biogeneeskunde	Convention of 4 April 1997 for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine, www.conventions.coe.int
Euthanasiewet	wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, <i>BS</i> 22 juni 2002
EVRM	Europees Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, <i>BS</i> 19 augustus 1955
Geneesmiddelenwet	wet van 25 maart 1964 op de geneesmiddelen, <i>BS</i> 17 april 1964
Ger.W.	Gerechtelijk Wetboek
GVU-Wet 1994	wet van 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, <i>BS</i> 27 augustus 1994
KB nr. 79	KB nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der geneesheren, <i>BS</i> 14 november 1967
Kwaliteitswet	wet van 22 april 2019 inzake de kwaliteitsvolle praktijkvoering in de gezondheidszorg, <i>BS</i> 14 mei 2019
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Sw.	Strafwetboek
Verzekeringswet	wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, <i>BS</i> 30 april 2014
Wet Bescherming Persoon Geesteszieke	wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, <i>BS</i> 27 juli 1990
Wet Experimenten Menselijke Persoon	wet van 7 mei 2004 inzake experimenten op de menselijke persoon, <i>BS</i> 18 mei 2004
Wet Medisch Begeleide Voortplanting	wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, <i>BS</i> 17 juli 2007
Wet Medische Ongevallen	wet van 31 maart 2010 betreffende de vergoeding van schade als gevolg van gezondheidszorg, <i>BS</i> 2 april 2010

Wet Menselijk Lichaamsmateriaal	wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek, <i>BS</i> 30 december 2008
Wet Niet-Conventionele Praktijken	wet van 29 april 1999 betreffende de niet-conventionele praktijken inzake de geneeskunde, de artseneijbereidkunde, de kinesitherapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen, <i>BS</i> 24 juni 1999
Wet op de Landverzekeringsovereenkomst	wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, <i>BS</i> 20 augustus 1992
Wet Organtransplantatie	wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplantieren van organen, <i>BS</i> 14 februari 1987
Wet Patiëntenrechten	wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, <i>BS</i> 26 september 2002
Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen	gec. wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, <i>BS</i> 18 juni 2015
Wet zwangerschapsafbreking	wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, tot wijziging van de artikelen 348,350, 351 en 352 van het Strafwetboek en tot opheffing van artikel 353 van hetzelfde wetboek, <i>BS</i> 4 mei 1990
Ziekenhuiswet	gecoördineerde wet van 10 juli 2008 betreffende de ziekenhuizen en andere verzorgingsinstellingen, <i>BS</i> 7 november 2008